

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

"אין בן דוד בא אלא מתוך היסח הדעת".

בדורו של משיח נעלמות מגדולי הדור ההשגות הגבוהות
ונשארת במודעות רק המציאות התחתונה, החוויה של כאן ועכשיו
והדאגה לגאולת המציאות הכאובה.

[מתוך השיעור 'בעל ה"דברי חיים"']

תזריע-מצורע תשפ"ג

תזריע-מצורע ה'תשפ"ג

- 04 בעל ה"דברי חיים"**
פרצוף סיפורים
רבי חיים הלברשטאם מצאנז
- 14 "ומבקשי ה' יבינו כל"**
שיעור על פרק כח במשלי
תיקון מערכת המשפט
והקשר לספירת העומר
- 19 "כסאות למשפט כסאות לבית דוד"**
עיון בפרק החדש של הרבי - קכ"ב
תיקון המשפט ותיקון המלוכה
- 21 מרפא לשון**
קול שמחה
תורת משיח לרפואת המצורע
- 23 לה לשמה**
"ויצאה והיתה" - הערות במסכת גיטין
פתח מילוט מגירושין
- 25 דרך ישרה והוראת שעה**
פרקי אבות - פרק ב משנה א
הוראת שעה והוראה לדורות
- 26 הסיפור החסידי**
דג לכבוד שבת? מקלחת לכבוד שבת!
רבי מנחם מענדיל מויטבסק
- 28 מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
למה התורה לא מזכירה טבילה בנדה?
- 29 פִּאֲזוּר לְיִשְׂרָאֵל**
מִרְא דְאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל
רְזִי יִסְפָּר לָנוּ עַל רַבֵּי מְנַחֵם מְעַנְדֵּל
מְוִיטְבֶּסְק וְעַל עֲלִיתוֹ עִם חֲסִידָיו
לְאַרְצָה הַקְּדוּשָׁה

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צלף אביחיל | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעד

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל ובתוכם לקוראינו היקרים. אנחנו שבים מחופשת פסח עם גליון **נפלאות** חדש, טרי ו**מלא בכל טוב**, שיעורים, התוועדויות והרבה **סיפורים חסידיים** לכל המשפחה.

מה בגליון?

שתי טעימות מסעודת משיח המופלאה בכפר חב"ד כאן בגליון, אך קודם להן יש לנו **פרצוף סיפורים טרי ומיוחד על בעל הדברי חיים**, שיום ההילולא שלו, כ"ה ניסן, חל בתחילת השבוע (וממילא הוא עולה, עם כל אירועי השבוע, ביום השבת הזה). טעמו ותחי נפשכם. שני החלקים מסעודת משיח המובאים בגליון עוסקים, בהשגחה פרטית, **בסוגית תיקון המשפט** שעדיין נמצאת על הפרק. **החלק הראשון** מלמד את הפסוק "אנשי רע לא יבינו משפט ומבקשי הוי' יבינו כל", מתוך פרק הלימוד היומי בנ"ך – **עם זיקה אקטואלית והתייחסות לספירת העומר** – והחלק השני דורש בקצרה את הפסוק "כי שם ישבו כסאות למשפט כסאות לבית דוד" מתוך **פרק התהלים החדש של הרבי מליובאוויטש**.

כאן המקום לאחל ברכת **מזל טוב מזל טוב** לבחור התמים **מנחם זאב** שי' **ויגורט** – מהעוסקים במלאכת הקדש בעבודה על הגליון **במסירות אין קץ** – לרגל בואו **בקשרי השידוכין** עם **נחמה דינה תחי' שאול**. בנין עדי עד.

בשבת יחול **יומא דהילולא של מרא דארעא ישראל**, בעל "פרי הארץ", וביום ראשון נתוועד בטבריה כנהוג – **פרטים במודעה בגב הגליון**. אם אתם אוחדים איתנו **בלימוד היומי**, אז שמתם לב שהתחלנו השבוע את **ספר איוב** ואת **מסכת חגיגה**.

רוצים להעמיק קצת בפרק הנלמד? חיפשו את שיעורי "על הפרק" של הרב שאול ויגורט בבית המדרש נשמתא ביוטיוב או הצטרפו לקבוצת הווטסאפ 972525624350. **סדר הלימוד לשבוע פרשת אחריקדושים: נ"ך – איוב, חיד. משנה – חגיגה פרק ב.**

שבת שלום ומבורך וחודש טוב,

המערכת

להקדשת הגליון או מדור לזכות או לע"נ יקיריכם

שלחו הודעה לאלעזר במספר 052-5065243

בעל ה"דברי חיים"

קיצור מהלך השיעור

"הוי" אהב צדיקים ועלינו ללכת בדרכיו – **לאהוב את הצדיקים**, להתדבק בהם, להתבונן בדמותם ולהשתדל ללכת בדרכיהם. לרגל הילולת בעל ה"דברי חיים", מגדולי צדיקי החסידות, לימד הרב 'פרצוף' סיפורים המאיר את דמותו בפנים חדשות. לקוצר המקום 'קוצצו' כמה סיפורים וביאורים – את השיעור המלא ניתן לבקש בדוא"ל itiel@pnimi.org

הספירות, 'מכסים' את כל עשר הספירות: הכי פשוט וידוע^ג הוא שבמדות הלב, חסד-גבורה-תפארת, סדר שלשת העמודים, הוא גמילות חסדים (חסד), עבודה (גבורה) ותורה (תפארת). אכן, בספירות המוחין, חכמה-בינה-דעת, התורה שייכת לחכמה ("אורייתא מחכמה נפקת"^ד), והוא סוד "מימינו אש דת למו"^ה, ממח הימין דווקא), העבודה שייכת לבינה (בסוד "ועבד הלוי הוא") וגמילות חסדים לדעת (מקור ההתקשרות לזולת^ו ופנימיות מדת הרחמים^ז). זהו גם הסדר בספירות

"צדיק יסוד עולם"

היום יום ההילולא של רבי חיים מצאנז, בעל ה"דברי חיים" זיע"א. רבי חיים מתאפיין בגדולתו העצומה בכל שלשת העמודים עליהם העולם עומד – תורה, עבודה וגמילות חסדים^א: בעמוד התורה – הוא היה מגדולי הלמדנים והמשיבים בדורו. בעבודה – בתפילותיו הארוכות והנלהבות ובמופתים שפעל באמצעותן בקרב הארץ. בגמילות חסדים – בריבוי הצדקות הבלתי-נתפס שלו. במובן הזה, לרבי חיים מצאנז בפרט ראוי באמת להקרא "צדיק יסוד עולם"^ב, המעמיד את העולם בכל שלשת העמודים שלו. שלשת העמודים, המכוונים כנגד שלשת קוי

ג ראה זהר ח"א קמו, ב.

ד זהר ח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

ה דברים לג, ב.

ו במדבר יח, כג. וראה זהר ח"א קנד, ב.

ז וראה תניא סופ"ג.

ח ראה פע"ח שער הלולב פרקים ביג. ע"פ תקו"ז תקון יג (כט, א).

נערך מרשימת הרב ע"ו איתאל גלעדי. כ"ה ניסן תשפ"ג – רשימת הרב.

א אבות פ"א מ"ב. וראה במג"ע ויצא ובכ"מ.

ב משלי י, כה.

חכמה ובינה

"דרך התורה ודרך העבודה"

פעם הגאון רבי יצחק-אהרן איטינגא שאל את הרה"ק מצאנז – מה ההבדל בין "דרך התורה" (של הלמדנים) ל"דרך העבודה" (של החסידים)? הרי כל דרכי העבודה של החסידים, עם כל מילי דחסידותא, מקורן בתורה, מהתנ"ך ודברי חז"ל ועד ספרי ההלכה. הרבי מצאנז ענה לו בסערה של התפעלות והתלהבות – "דע כי דרך התורה הוא להיות בו החפץ והרצון כי תשוב הנפש ותדבק בשורשה באור האין סוף, ודרך העבודה להיות בכל רגע בבחינת 'נפשי יצאה בדברו'¹ במסירות נפש ממש בכל עת ובכל שעה, ולא להסתפק ברצון בלבד".

דרך התורה ודרך העבודה, שבשתייהן הצטיין בעל ה"דברי חיים", הן כנגד מוחין דאבא (דרך התורה, שמ"חכמה נפקת", כנ"ל) ומוחין דאמא (דרך העבודה, סוד "ועבד הלוי הוא", כנ"ל). בחסידות מוסבר² ש"רצוא ושוב" הם מצד בינה ("רצוא") וחכמה ("שוב"), לכן דרך העבודה היא מסירות נפש ממש ואילו דרך התורה היא רצון בלבד להסתלק, מתוך ידיעה ש"תשוב הנפש ותדבק בשורשה" מתבטא בסופו של דבר בקיום תורה ומצוות במציאות.

פנימיות וחיצוניות בלימוד

ה"דברי חיים" לא גרס הפצת לימוד הנסתר לכולם, והדריך שהעיקר הוא לימוד גמרא – עד שכאשר הגיע אליו לעסוק ב'חסידות' מי שלא היה ראוי לכך הוא דחה אותו של'בחור' לא מתאים לעסוק בחסידות, ועליו רק לשקוע בלימוד הגמרא. בכל זאת, כאשר הגיע לרבי משה מראזוואדוב שו"ת "דברי חיים" – כאשר היה חלוש ושכב במטתו – הוא עיין בו ואז סגר את הספר ואמר "אוי, באיזה דור שרויים אנו, אין לי עם מי לדבר ולהראות לו איך שכל הספר הוא

המוטבע, נצח-הוד-יסוד – תורה בנצח (מדת משה רבינו), עבודה בהוד (מדת אהרן הכהן) וגמילות חסדים ביסוד, הצדיק הנותן צדקה³ (היסוד-הצדיק נותן ה חסדים ל"צדק מלכותא קדישא"⁴ ובכך ממתיק את דיניה והופך אותה לצדקה⁵).

בהתאם לכך, כדרכנו לקיים בצדיקים "ראה פניו מאירים" דרך בנין 'פרצוף' של התבוננות בהם, נתבונן בסיפורים של בעל ה"דברי חיים" ו'ווארטים' שלו⁶ לפי סדר הספירות:

כתר: "הלכה פסוקה" של אמונה

כפי שכבר הוזכר, הוא היה מופלא מאד בעבודת התפלה שלו. פעם הוא הסביר את דברי הגמרא "אין עומדים להתפלל... אלא מתוך הלכה פסוקה"⁷ על ה"הלכה פסוקה" הראשונה ברמב"ם – "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון וכו'".

התפלה עצמה שייכת לספירת המלכות, כמאמר דוד המלך "ואני תפלה"⁸, אך היא עיקר ביטוי האמונה בנפש⁹, הראש העליון שבכתה, והאמונה הזו גלומה בהלכה הראשונה ברמב"ם – מצות האמנת אלקות. בפרטות, הרמב"ם 'פוסק' שאת האמונה בה יש לגלות בדעת, כידוע היחס בענין בין תיאור מצוה זו בספר המצוות לרמב"ם לתיאורה ביד החזקה¹⁰, וכך היא הופכת לכוונה-המודעות הפנימית של התפלה – הכתר משתקף בדעת.

ט וראה שכינה ביניהם פ"ו הערה ז, שבעשרת המבצעים של הרבי "מבצע צדקה" הוא ביסוד.
 י הקדמת תקו"ז יז, ב ("פתח אליהו").
 יא ראה ע"ח של"ט דרוש יד. ובכ"מ.
 יב רוב ככל הסיפורים וכו' דלקמן הובאו ב'זכרונם לברכה' לר"א פרלוב כ"ה ניסן ו"ש"נ.
 יג ברכות לא, א.
 יד תהלים קט, ד. ראה זהר ח"ג מט, ב.
 טו וראה לקו"מ ז' ו"ט ולקו"מ"ת ה' ו"פ (ובכ"מ) עפ"י שמות יז, יב ות"א שם.
 טז ראה דרמ"צ האמנת אלקות ובמבוא לאמונה ומודעות.

זי שיר השירים ה, ו.
 יח לקו"מ ר"פ חקת ובכ"ד.

פנימיות עתיק¹⁷, ואילו ה"חכמה בגוים" היא הקליפה החיצונית, חיצוניות החכמה.

הרבי מצאנו עצמו התנגד ל"סחף" אחרי הטכנולוגיה, והבטיח שבימיו לא תעבור בצאנו מסילת-הברזל (פסי הרכבת). כך היה, וכל הנסיונות של הממשלה לבנות מסילת-ברזל בעירו לא צלחו בחייו, אפילו שהעיר היתה על התוואי של המסילות, ורק אחרי פטירתו הצליחו לבנות שם מסילת רכבת. באותו אופן הוא התנגד גם לעירוב בין חכמת התורה והחכמות החיצוניות. פעם באו בני עיר אחת להתייעץ איתו באיזה משני מועמדים לבחור לרבנות עירם – שני המועמדים היו שווים בחכמת התורה, אך אחד מהם היה בקי מעט גם בשאר חכמות. ברגע שנכנסו לחדר, עוד לפני שהם פתחו את פיהם להציג את עצמם ואת שאלתם, הוא אמר להם "כתוב בתורה הקדושה 'לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה וגו' אבן שלמה וצדק יהיה לך¹⁸" והסביר שהתורה נקראת "אבן" וגם יצר הרע נקרא אבן¹⁹ והתורה רומזת שאי אפשר שחכמת התורה וחכמות היצר ישכנו יחד, "אבן ואבן", אפילו כאשר הידיעה בחכמת התורה גדולה והידיעה בחכמות היצר קטנה ("גדולה וקטנה"), וצריך רק "אבן [אחת] שלמה וצדק" בלי שום תערובת. התשובה כבר היתה ברורה להם...

מצד מוחין דאבא תתכן נשיאת הפכים של החכמות השונות, ועד שאפשר דווקא דרך הקליפה של החכמה החיצונית להגיע גם לפרי הפנימי של החכמה האלקית של ימות המשיח (שלמעלה מחכמת התורה של הזמן הזה), אך מצד מוחין דאמא אין אפשרות לנשיאת הפכים וכדי לעסוק כדבעי בחכמת התורה יש לדחות לחלוטין את החכמות החיצוניות. לרב פוסק בקהילתו, שצריך להכריע הלכה למעשה –

מלא קבלה". כלומר, מביני טעם ידעו להבחין שרבי חיים מייחד את הנסתר בתוך הנגלה. למרות הפער בין השיטה שלו לשיטת חב"ד בלימוד חסידות בגלוי ובשופי, היו יחסי הערכה הדדיים בינו לבין אדמו"ר הצמח-צדק. יש סיפור ידוע שפעם ספרנו בו הצמח-צדק עיין בשלש תשובות מגדולי פוסקי הדור בענין עגונה מסוימת וציין לשבח את תשובת ה"דברי חיים" שיש בה גם אמת וגם שכל, שלמות של אבא ואמא עילאין²⁰. ה"דברי חיים" גם כותב על אדמו"ר הזקן שהוא "גדול האחרונים"²¹ – יש לו קשר וזיקה לשרש חב"ד.

היכולת לייחד את הנסתר בתוך הנגלה היא המשכה של אבא ואמא עילאין ("הנסתרת להוי' אלהינו"²²) אל תוך ההכרעות ההלכתיות של אסור-מוותר וכו' השייכות לתחום המדות²³ – המשכת מוחין דגדלות לז"א (מכח דעת-עליון).

היחס לחכמות חיצוניות

רבי משה מראזוודוב שאל פעם את רבי חיים מדוע בתקופתם, עם התקדמות המדע והטכנולוגיה, מתגלות המצאות שלא היו בזמנים הראשונים. הוא השיב לו שהחכמה האלקית העליונה היא פנימיות הפרי והחכמה החיצונית המתבטאת במדע היא קליפת הפרי. כדי להגיע לפרי, החכמה האלקית שתתגלה בימות המשיח, צריך קודם לקלף את הפרי – ולכן בתקופה הזו, הקודמת לביאת המשיח, מתחדשות הרבה חכמות חיצוניות.

היחס בין קליפת הפרי לפנימיותו הוא בסוד מאמר חז"ל "חכמה בגוים תאמין, תורה בגוים אל תאמין"²⁴ – התורה היא הפרי הפנימי, כשתורת משיח בפרט היא בסוד "פנימיות אבא

יט ראה סעודת משיח תשע"ח.

כ שו"ת דברי חיים יו"ד ח"ב סוס"ג. ראה עוד מגדל עז (מונדשיין) שער התורה עמ' צב הערה 24.

כא דברים כח, כט.

כב ראה שיעורים בסוד ה' ליראיו ח"ד עמ' נח.

כג ע"פ איכה רבה ב', יג.

כד לקו"ת נציבים מט, ד.

כה דברים כה, יג'טו.

כו ראה שמות כד, יב.

כז סוכה נב, א (ע"פ יחזקאל לו, כו).

(אמת לשון אמא) ותיקון נשמות המתים הוא מצד פנימיות אמא, שם ניתן להמתיק את כל הדינים בשרשם. ואכן, גם לעבודה זו זכה ה"דברי חיים" מצד אמו – תיקון נשמות כל הדורות שייך למשיח, וחיבור שמו (חיים) ושם אמו (מרים) בגימטריא משיח (בו נאמר "הנה ישכיל עבדי"^ג), היינו המשכה מכח המשכיל לפנימיות אמא, מקום העבודה כנ"ל). הוא אכן התבטא שהוא יזכה לשבת בסנהדרין של המשיח (גם ע חכמי הסנהדרין שייכים לסוד ע רבתי של אמא, וד"ל).

תיקון הלבושים

לרבי חיים מצאנו – כאחד מגדולי וראשי חסידויות גליציה-הונגריה, בהן היתה הקפדה יתרה על מנהגי החסידות (עד שהן כונו חסידות נה"י, ביחס לחסידות חג"ת שנהגה בחצרות פולין ולחסידות חב"ד שבאיזורי רייסין הלמדניים) – היה יחס מיוחד ללבושי האדם. יש סיפורים רבים כיצד הוא הכיר את חסידו, באופן דק ופנימי, דרך לבושיהם:

לעתים, כשנוקק לפעמים הרבי לכיסוי-ראש נוסף, והוא בקש כובע מאחד החסידים שעמדו לידו החסידים היו נמלטים בבהלה, כי במקרים רבים כאשר לקח ממשהו כובע הוא החזיר אותו מיד באי-רצון להשתמש בו וחפש לעצמו כובע אחר.

מקובל היה שמי שהרבי הסכים להשתמש בכובעו הרי זו 'הסכמה חזקה' עליו. גם כאשר עמדו לפניו החסידים בערב שבת בכניסה לבית המדרש היה ניכר שהוא מביט על כובעיהם ולבושיהם (השטיירמלעך והבקישעס) וכך מכיר אותם.

פעם הגיע אליו אחיו, הרב מדוקלא, אך מכיון ששכח את השטריימל שלו בביתו ושאל במקומו את השטריימל של בעל האכסניה הרבי לא הכירו. האח הצטער ונחלש מכך שלא קבל את היחס הרגיל, ורק כאשר דרש הרבי בשלומו מחסידים

תחום בו לא שייכת נשיאת הפכים של "אלו ואלו דברי אלהים חיים"^כ שבלימוד המופשט – נדרשים דווקא מוחין דאמא (על כן אמר רבי נחמן מברסלב לתלמידו רבי נתן כי להיות רב עיר היינו "אמת", מצד מוחין דאמא, אך לא "אמת לאמתו", מצד מוחין דאבא^ט).

זכות אמו

כמו שעוד נספר, לידת רבי חיים מצאנו היתה בזכות מעשה צדקה גדול של אביו, ממנו כנראה ירש את עיסוקו בצדקה בדרך מופלאה, ואביו היה תלמיד חכם גדול. בכל אופן, היה לו יחס מיוחד דווקא לאמו:

פעם שהה אצלו בעל ה"תפארת שלמה" מראדומסק בחג השבועות, וכאשר אחרי החג הוא נכנס לקבל ברכת פרידה שאל אותו ה"דברי חיים" בתמהון – "האם אינך נשאר לח"י סיון?!". כששאל ה"תפארת שלמה" מהי מעלת ח"י סיון הוא אמר שזהו יום ההילולא של אמו, מרת מרים, והוסיף שכל מה שהשיג הוא בזכות אמו הצדקנית, שהיתה אשה גדולה, בעלת מדריגה, שאף נהגה בסיגופין. בין יום ההילולא שלו, כ"ה ניסן, ליום ההילולא שלה, ח"י סיון, יש בן ימים – הוא בן נאמן לאמו. כמובן, סיפור זה שייך לספירת הבינה, "אם הבנים"^ט, כאשר השגתו הפנימית של ה"דברי חיים" היא בסוד פנימיות מוחין דאמא ("פנימיות אמא פנימיות עתיק"^{כא}).

רבי חיים עסק בתיקון הנשמות והיה מצוי אצלו שאחרי תיקון חצות ראו יוצאים מחדרו אנשים שלא מעלמא דין, נשמות של אנשים שכבר הסתלקו מהעולם. מהסבה הזו חששו להכנס לחדרו לאחר חצות, ואף שהדלת לא היתה נעולה אף אחד לא העיז להכנס אז לחדר. עולם האמת – עולם הבא – שייך לבינה^{לב}

כח עירובין יג, ב.

כט שיח שרפי קדש (ברסלב) ח"א אות קעה.

ל תהלים קיג, ט.

לא הגהת הר"ש לאוצרות חיים שער עתיק פ"ד.

לב ע"ח שט"ז פ"ה. ובכ"מ.

לג ישעיה נב, ג.

האם הוא רשאי לעבור דירה לעיר באשכנז כדי להתפרנס יותר בנקל, הוא אמר לו שמתר לו לעבור לשם בתנאי שיקפיד ללבוש שם שטריימל בשבת (ויקח עמו את כל חפצי המצוה, כולל הרעשן של פורים, "דעם המן קלאפער"...). שמירת הלבושים הזו היא הנהגת עם ישראל במצרים, שנאלו בזכות שלא שינו את לבושים^{מא}. הלבוש שומר על האדם – שמירה מצד המקיפין דאמא^{מב}, מקור הלבושים, כנ"ל.

דעת: הסח הדעת

פעם הסביר את המאמר "אין בן דוד בא אלא מתוך היסח הדעת"^{מג} שבדורו של משיח נעלמות מגדולי הדור ההשגות הגבוהות שנקראות דעת (שפירושה רוח הקדש^{מד}), והרי הם בבחינת מי ש"ראוי שתשרה שכינה עליו שאין דורו ראוי לכך"^{מה}. בנו, הרש"א מראצפערט הי"ד, חזר על הדברים מתוך התמרמרות רבה ביום ההילולא שלו בשנת תש"ג, כאשר אימי המלחמה העולמית מנעו מלהגיע לצאנז, תוך שהוא אומר שאם אביו הקדוש היה קיים הוא לא היה מאפשר לפעולות הנאצים ימח שמם לצאת לפועל. "הסח הדעת" המתואר כאן הוא הסח דעת עליון, עם כל המדרגות שבה, כאשר נשאר במודעות רק דעת תחתון שמבחינתה המציאות התחתונה היא יש וכל העולמות הרוחניים העליונים הם אין – יש מודעות רק לכאן ועכשיו, למציאות היש' של דרא בתראה, ונדרשת גאולת המציאות הכאוה (ולכן העיקר הוא חסד, גם אם אינו "חסד של אמת" – הנובע מדעת עליון –

אחרים הוברר לו הסיפור והוא קרא והסביר שלא הכירו בגלל שלבושיו לא תאמו אותו.

יש גם מקרה הפוך, בו הרבי מדזיקוב הכיר על שטריימל של אחד מחסידיו שהיה בצאנז בשבועות (ללא בעליו, שהשאלו לאחר). כאשר ספר זאת הרב מנאסויד הוא הדגיש שהחידוש הגדול אינו שהרבי מדזיקוב הרגיש בכך ברוח קדשו, אלא העובדה שהשטריימל קבל בצאנז רושם של קדושה.

תיקון הלבושים, וההזדהות עם הלבושים הראויים של התורה והמצוות, שייכים לספירת התפארת, כבגדי הכהונה העשויים "לכבוד ולתפארת"^{מז} (כאשר בגדי כהן הדיוט שייכים בפרט לתיקון הלבושים ובגדי כהן גדול להזדהות עם הלבושים). אכן, הכרת האדם מתוך לבושו היא בעצם הכרת לבושי נפשו – המעשה, הדיבור וגם המחשבה. כמובן, עיקר החידוש הוא הכרת מחשבות האדם מתוך לבושו. לבוש המחשבה שייך לספירת הבינה^{מח}, ובכלל לבוש החשמל שבבינה^{מט} הוא השרש לכל ענין תיקון הלבושים (והרי "תפארת אמא נעשית כתר לז"א"^{מו} ו"יסוד אמא קצר ומסתיים בתפארת ז"א"^{מז}, והיינו הקשר בין בינה-אמא ללבושי התפארת).

'תפיסת המחשבה' של הרבי מצאנז מופיעה באין-ספור סיפורים. בקריאת המחשבות – גם ללא שימוש בלבוש החיצוני... – ניכר יחוד אבא ואמא, שהם "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"^{מט}, כאשר הרבי הוא "חכם הרואה את הנולד"^מ באותו רגע בלבוש הפנימי של הנפש של היושב לפניו, לבוש הוא מצד אמא.

בלבושים יש גם סגולת שמירה: כאשר שאל אותו ר' ישראל חסיד – אחד מחסידיו –

מא ויקרא רבה לב, ה; במדבר רבה כ, כב. ובכ"מ.

מב ראה מבוא לחכמת הקבלה ח"א ש"ה פ"א

מג עפ"י סנהדרין צז, א. "אין בן דוד בא אלא מתוך היסח הדעת" עולה הפסוק העיקרי של מדרגות משיח – "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד" (ישעיה נב, ג). על ידי "היסח הדעת" של כלל ישראל עולה המשיח מדרגה לדרגה עד "מאד", אין סוף (בעוד נתינת הדעת שלנו מעכבת אותו מלעלות).

מד רש"י לשמות לא, ג.

מה סוטה מח, ב (וראה גם ברכות נז, א).

לד שמות כח, ב ושם פסוק מ.

לה זהר חדש (מרגליות) לד, ב. ובכ"מ.

לו ראה ע"ח שמי"ב פ"ד. ובכ"מ.

לז ראה שם שכ"א פ"ג. ובכ"מ.

לח שם שער הכללים פרקים י"א. ובכ"מ.

לט ראה זהר ח"ג רצ, ב; זהר ח"א קכג, א.

מ תמיד לב, א.

שכאברכים זכו להסתופף בצל קדשו של רבי לוי יצחק מברדיטשוב. לאחר הסתלקותו הם נסעו מצדיק לצדיק אך לא מצאו את מקומם כי לא ראו צדיק כנפשם, שיש לו אותה אהבת ישראל עד מסירות נפש ואותה התלהבות בתפלה כמו לרבם הראשון. לאחרונה הם שמעו על הרבי מצאנו, שאומרים שעבודתו בקדש היא על דרך רבם, ולכן באו לשבות כאן. כשהרבי התחיל לומר תורה אחד החסידים פנו לחברו ואמר שהוא דומה בכל מהותו ותנועותיו לרבי לוי יצחק, ונדמה לו שאפילו דמות דיוקנו דומה לו, ולפתע התחיל הרבי לצעוק – על אף שהם אינם מוכרים כאן, וגם לא נגשו אליו לפני שבת – "מי בדור הזה יכול להשוות את עצמו לרב הקדוש מברדיטשוב?!". דבריו לא היו מובנים לאף אחד מהנוכחים, אבל הם ידעו למה כוונתו, וברוב שמחה על שזכו להגיע לצדיק כלבבם, שגם יודע את מחשבותיהם, רקדו ללא הפוגה. אהבת ישראל שייכת לחסד והתלהבות ברשפי אש בעבודת התפלה שייכת לגבורה, כנ"ל.

מלאכים ושרפים רועדים ממנו

כפי שכבר הוזכר, רבי חיים נולד בשל הצדקה הגדולה של אביו. הוא עמד לרבי משה מפשעווארסק בשעת דחקו, ונתן לו את כל צרכי הנישואין לשלש בנותיו, ובזכות כך הוא ברח אותו שיזכה להוליד "בן קדוש וטהור אשר מלאכים ושרפים ירעדו מפניו". רבי חיים עצמו עבד את ה' בשמחה ואף בצחוק, באש התלהבות, אך הוא הטיל מורא על כל סובביו – אף שמעולם לא סגר את דלתו אנשים פחדו מלהכנס אליו וכו' – תכונות השייכות, כמובן, לספירת הגבורה. את הברכה ש"מלאכים ושרפים ירעדו מפניו" קשר הרבי מבאבוב – מנכדי הרה"ק מצאנו – לסיפור בו אחד מחסידיו, ר' משה בוקאווסקער, נסה לעכב אותו מלברך ברכת המזון כדי שיטעם דבר-מאכל נוסף שהכין עבורו וטרם היה מוכן. כוונתו של אותו חסיד היתה טובה, השתדלות שרבו יאכל לשובע על ידי ריבוי מאכלים

כדברי אדמו"ר הזקן האחרונים בכתב¹⁰²).

אותו הסח הדעת קדוש הוא המאפיין של צדיק אמת. פעם הביא מישהו ספר שחבר לרבי חיים כדאי לקבל הסכמה. לאחר שנתן לו הסכמה הוא הסביר שעשה זאת בעקבות הפירוש באותו ספר ל"כאיל תערג על אפיקי מים"¹⁰³, שהאילה בעת לידתה שוכחת מצרותיה שלה ומתפללת על הגשם הנצרך לעולם¹⁰⁴ ("תערג על אפיקי מים") כאילו היא "איל" זכר שאינו עומד כעת ללדת, וכך "צדיק אמת שוכח הצטרקות עצמו ומבקש רק עבור הכלל ישראל". ה"דברי חיים" אמר שאם המחבר לא היה בדרגה זו לא היה כותב כך, ואנן נענה אבתריה שודאי שהוא עצמו אחז במדרגה זו, פעל ישועות בקרב הארץ בתפילותיו וגם הניח בצד את צרכיו שלו לטובת עיסוקיו בצדקה ובצרכי ציבור. בזכות הסח הדעת הזה, של צדיקי האמת, יבוא בן דוד. הסח הדעת הזה, המוציא מהתמונה את המודעות העצמית, מאפשר את גילוי הכתר העליון (שרש הדעת) בספירת היסוד (בה עצם השפעת הצדקה ופעולת הישועה של הצדיק, כנ"ל), בסוד "מכתם"¹⁰⁵ (המשכה מכתם- כתר עליון ליסוד המתוקן, "מכתו תם"¹⁰⁶).

חסד וגבורה: עבודתו בקדש

עבודה מעין רבי לוי יצחק מברדיטשוב

פעם הגיעו לצאנו לשבת שני חסידים זקנים מרוסיה. הם הגיעו מאוחר ולא הספיקו להכנס 'לקבל שלום' לפני שבת. בליל שבת, כשכל החסידים רקדו לכבוד שבת אחרי צאת הרבי מה'טיש', רקדו אותם שני חסידים זקנים בשמחה עצומה עוד ועוד, גם אחרי ששאר הנוכחים התעייפו מלרקוד ותמהו עליהם לשמחה מה זו. כאשר שאלו את שני החסידים הם ספרו

102 אגרת "נפש השפלה" - ראה לקו"ד ליקוט לב ומאה שערים אג"ק יד (נתבאר בכ"ד טבת תשע"ג).

103 מז תהלים מב, ב.

104 מח ראה רש"י על תהלים מב, ב.

105 מט תהלים טז, א.

106 נ טוה"י, ב.

הוא נכנס להודות לו. ה"דברי חיים" אמר לו שמורי הוראה והלכה לא חסרו בקראקא גם לפניו, ועליו לדעת שמינו אותו לרב "כי רב בישראל צריך שיהיה אבי יתומים ודיין אלמנות, ולהשתדל עבור השבורי לב, וזהו עבודתכם בקדש". הרב עצמו הוא בסוד הדעת של העיה, ועבודתו בפועל לטובת הנזקקים שייכת ליסוד (כנ"ל וכדלקמן), אך הרגש הפנימי של הרב צריך להיות הרחמים של התפארת. בכך נשלם כל הקו האמצעי בעבודתו בעיה, דעת תפארת יסוד, והרי הוא משמש בעיר "יתד במקום נאמן"¹⁰.

נצח: פוסק הדור, צדיק גלוי ובעל בטחון מנהיג ופוסק הדור

פעם נחלק ה"דברי חיים" עם בית דינו והשאלה נשלחה להכרעת ה"חתם סופר", שצדד כדעת בית הדין. שוב שלחו את השאלה ל"חיות דעת", שצדד דווקא בדעת ה"דברי חיים" ואף שלח את תשובתו ל"חתם סופר" להוכיח את צדקתו. בתוך הדברים הוא כתב לו שכאשר התמרמר פעם לפני ה"ברוך טעם" ביחידות, תוך כדי לימודים, שאינו יודע מה יקרה בדור הבא ומי יוכל לפסוק הלכה השיב לו ה"ברוך טעם" שברוך ה' לחתנו מצאנו יש כח תורה שיוכל לבוא לעזרת כל הדור בבירור הלכה. בסופו של דבר גם ה"חתם סופר" הודה בצדקת הפסק של ה"דברי חיים". כשם שחותנו העיד שהוא יהיה פוסק הדור הבא, רבי משה ליב מסאסוב ברח את אמו בזמן ההריון שתוליד את מנהיג הדור הבא, ובהיותו בן עשר אמר עליו החוזה מלובלין שהוא יהיה מנהיג הדור. הנהגה ופסיקה לדור – "דור דור ודורשיו"¹¹ – שייכות לספירת הנצח, לה שייך כח הניצוח ההנהגה (והיא מדת משה רבינו, מנהיג דורידעה). כפי שהורה לרב עיר מהו תפקידו, ראה ה"דברי חיים" את תפקידו לדרוש בשלומם וטובתם של כל יהודי דורו, כאב לעניים, יתומים ואלמנות –

(ששים!) שמכל אחד מהם הוא יטעם – כדי לא לבזות שום מאכל שעלה על השלחן בסעודת מצוה – אך כאשר סימן לגבאים שכדאי שהרבי ימתין התחיל הרבי לצעוק "מלאכים ושרפים ואופנים מחכים לי, ואני אחכה למאכל?!". הרבי מבאבוב גם הסביר שהמתנת השרפים לסבו היא כדברי חז"ל "אין מלאכי השרת אומרים שירה למעלה עד שיאמרו ישראל למטה"¹² – על השרפים הבוערים להמתין לעבודת התפלה בהתלהבות אש-בוערת של הרבי. מקום עמידת השרפים הוא עולם הבריאה (והם כוללים גם את המלאכים שביצירה והאופנים שבעשיה)¹³, בו מקננת ספירת הבינה¹⁴, ועבודתם הלוהטת – מכח תפלתו הנלהבת של הרבי – היא בסוד "אני בינה לי גבורה"¹⁵, קו העבודה (בינה-גבורה) הוד, שלכולם שייך עמוד העבודה, כפי שהוסבר בפתיחת השיעור).

תפארת: רחמי יעקב

ה"דברי חיים" התחתן ארבע פעמים והשוו אותן בפירוש בכך ליעקב אבינו, שהעמיד את בית ישראל מרחל, לאה, בלהה וזלפה. בפועל, ילדיו – 8 בנים ו-7 בנות – נולדו לו מאשתו הראשונה והשלישית, ששתיהן נקראו רחל, כשם אשתו החביבה השל יעקב (ובכך שהן אמהות ילדיו יש משום 'פיצוי' למיעוט הילדים של רחל אמנו מיעקב בגלגולה הראשון). מדת יעקב היא התפארת שפנימיותה רחמים, הכח המניע של כל מעשי הצדקה והחסד של הדברי חיים, של תפלותיו הנלהבות וגם של פסיקותיו בהיתר עגונות וכיו"ב (שהתייחס אליהן כ"עבודה" לכל דבר, הרבה בטבילות במקווה במסירות נפש תוך כדי הכתיבה וכו').

כאשר התמנה רבי שמעון סופר לאב"ד קראקא, בהשתדלות מרובה של ה"דברי חיים",

נא חולין צא, א.

נב שעת רצון על זהר ח"ב קסט, א.

נג תקו"ד (כג, א).

נד משלי ח, יד.

נה ישעיהו כב, כג.

נו סנהדרין לח, ב; בראשית רבה כד, ב. ועוד.

גם הנהגת הצדקה של רבי חיים, "פזר נתן לאביונים"^{טג} בלי גבול (סוד "פרזות"^{טד}), היתה מתוך הבטחון המופרז שלו בה'.

הוד: עבודה ועמל ותיקון הממון

פעם בא לפניו אברך והביע את חששו שיגיסוהו משום שהוא חסון ובעל כח. הרבי חזר לו על דברי חז"ל "כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ"^{טה} והסביר שמכיון ש"אדם לעמל יולד"^י עליו לעמול בכל מקרה – אם זכה הרי הוא עמל בתורה ואם לא הוא עמל בצבא, בפרנסה או בשאר טרדות. לכן, אמר לו הרבי, אם תקבל על עצמך ללמוד בשקידה ויגיעה באותם הכוחות שהיית נאלץ להשקיע בצבא – תפטר מן הגיוס. האברך קבל זאת על עצמו ולמרבית הפלא נפטר מהצבא ללא כל סבה, ובהמשך חייו קיים את מה שקבל על עצמו והגה בתורה יומם ולילה. ההדגשה שעל אדם לעמול תמיד היתה נר דרגליו של ה"דברי חיים". הוא אמר שאסור ליהודי לעמוד בטל – אם הוא יכול שילמד גמרא, אם לא שיאמר תהלים, אם לא שיעסוק בצרכי ציבור כדוגמת איסוף צדקה עבור יהודים ואם לא שילך למקוה^י – העיקר שלא יתבטל... במסגרת אותו עמל הוא גם הדריך את חסידיו שברגע שמתעוררים משנתם יעמדו ממטתם וילכו ללמוד, ואף לימד שההכנות לעבודת הבקר מתחילות בלילה הקודם (כפי שידוע גם בחב"ד^{יב} שההכנה הראויה לתפלת שחרית מתחילה מקדיאת שמע שעל המטה ותיקון חצות) והן הנותנות חיות בעבודת הבקר שלמחרת. הוא המשיל זאת למבשלת חכמה וזריזה שמכינה לפני

טג תהלים קיב, ט.

טד זכריה ב, ח.

טה אבות פ"ג מ"ה.

י איוב ה, ז.

יז ארבע המדרגות הן כנגד מושכל (תורה) מורגש (אמירת תהלים ברגש) מוטבע (עסקנות) ומלכות (מקוה, "באר חפרה שרים").

יח שיחת ש"פ ישלח, י"ט כסלו תש"ו.

תכונת ה'אבהות' הזו, ששרשה בחכמה (ראשית קו הימין), התפשטה והתגלתה בספירת הנצח (סיום קו הימין).

בטחון מופרז

פעם חלה בנו הגדול של ה"דברי חיים", בעל ה"דברי יחזקאל" משינאווא, עד שהרופאים התייאשו מחייו, ודווקא אז שמח מאד הרבי. כששאלוהו לשמחה מה זו עושה הוא הסביר שאם הרופא היה נותן תקוה הוא היה תולה בו מעט את תקוותו, אך כאשר הרופא התייאש הוא תולה את כל התקוה בבורא יתברך שמו – ומכאן שמחתו.

הבטחון הוא פנימיות ספירת הנצח, כידוע, ועיקר הבטחון הוא דווקא כאשר אין חוט גלוי של תקוה (כמו שמסביר הרבי הרי"צ^{יג}) – שאז הכל מוטל על ה' יתברך, "נצח ישראל"^{יד}. הבטחון האמתי מביא שמחה גדולה – "כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו"^{יט}.

הרבי מבאבוב השווה בין שני זקניו, הרבי מצאנו והרבי מדזיקוב, ואמר שדרכו של הרבי מדזיקוב היתה להסתיר את עצמו כדרך אבותיו – כאשר הוא היה כולו בגבהי מרומים בשעת עריכת השלחן, אך הדברים לא נכרו כלפי חוץ – ואילו דרכו של הרבי מצאנו היתה להרכין את העולמות העליונים אל שולחנו, לגלות כלפי חוץ את אש הקדש שבו עד שהורגשה קדושת השכינה אצל כל הנוכחים. תנועת ההתגלות והמשכת השפע הזו – הברכה מלמעלה למטה – שייכת גם היא לספירת הנצח (רגל-ברך ימין, סוד "ברא כרעא דאבוה"^{יז}), המקבלת את עוצמת ההתגלות והשפע דווקא מההתלהבות של הגבורה (יד שמאל), בסוד "שכל את ידיו"^{יח}, כנודע^{יט}.

נד מכתב מיום ג' אלול תש"ב. ראה לב לדעת פ"ד (עמ' טה).

נח שמואל"א טו, כט.

נט תהלים לג, כא.

ס ע"פ עירובין ע, ב.

סא בראשית מת, יד.

סב ראה שיעורים בסוד ה' ח"ד עמ' סז ועוד.

לחג ברחבות, בזכות הנתינות הקודמות שקבלו, הוא הסביר שהעני שחוגג את הפסח מוטרד מכך שלמחרת החג ישאר ביתו ריקם – את החמץ הוא בער ופרוטה אין בידיו – וכעת הנתינה היא כדי להסיר ממנו את הדאגה כך שיוכל לשמוח בחג בשלמות כאשר "פת בסלו"^{טז}. באותו אופן הוא נהג גם בערב סוכות, להעניק לעניים יותר מכפי צרכם, כדי שישאר להם כסף גם לחימום בחורף הבא אחרי החגים, ולא תהיה בחג דאגה בלבם. נכדו, רבי אברהם־שלום מסטראפקוב, הסביר כי אפילו את תאריך פטירתו מהעולם הוא בחר מאותם שיקולים – אחרי פסח העניים כבר 'מיצו' את כל האפשרויות לבקש כסף, בשביל צרכי החג, אך הצדקה שנתנה בצאנו ביום ההילולא היתה לאין שיעור וקץ, וכך שמחו העניים בחג בידיעה שאחרי החג נכונה להם הילולא בה יוכלו לקבץ מעות.

התחשבות זו בעניים היא המשכה ליסוד ממוחין דאבא, בחינת "חכם הרואה את הנולד"^{טז} גם לאחרי הנתינה הדחופה באופן מידי. הרב מטשעבין הדגיש שבאהבת ישראל וההתמסרות לעזור לכל אחד היו עוד צדיקים דומים לרבי מצאנו, אך הוא היה יחיד במדת "נושא בעול עם חברו"^{טז} בהקשר הזה. הוא הדגים זאת כשסיפר שבמכתבי־ההמלצה שלו אל אנשי שלומו לסייע לעניים מסוימים הוא נקב בסכומים מוגזמים. הדבר גרם למריבות משום שהעני לא רצה לעזוב את העיר לפני שיאסוף את הסכום הנקוב, בסופו של דבר המטרד הכריח את ראשי הקהל להתפשר איתו, והעני עוד עזב כעס משום שלא קבל את כל הסכום. ראשי הקהל מכמה קהילות באו אל הרבי וטענו שכתיבת סכומים שאי־אפשר לעמוד בהם פוגעת בכבודו של הרבי, שבסופו של דבר לא מקיימם את דבריו, ועדיף שיכתוב באופן כללי שיש להשתדל לעזור והם יעשו ככל יכולתם. ה"דברי חיים"

השינה את מה שיאפשר לה להתחיל בבקר לבשל בזריות, לעומת מבשלת עצלה שלא מתכוננת מראש ולכן בישוליה בבקר לא עולים יפה. תכונת העמל בהתמדה שייך לספירת ההוד, וה"דברי חיים" מזהיר לנצל את העמל בקדושה כדי לא להגיע למצב של "הודי נהפך עלי למשחית"^{טז} בעמל כפוי ובלתי־רצוי. הזהירות המיוחדת בעבודת הלילה כהכנה ליום, ובמיעוט השנה, מתקנת את תכונת "רגליה ירדות מות"^{טז} שעלולה להתרחש בלילה.

אנחנו מסבירים^{טז} שלספירת ההוד שייך תיקון הכלכלה, הממון המעמיד את האדם על רגליו^{טז}. פעם גינה הרבי מצאנו בהתלהבות גדולה את חמדת הממון, והאריך שכל העבירות נגרמות מריבוי ממון וכו'. אחד החסידים נעמד והעזיז לומר – רבי, הרי לכל המצוות צריכים ממון רב, מחינוך הילדים ועד קניית טלית ותפילין מהודרות, וכמובן נתינת צדקה וכו', ובכלל כדי לעסוק בתורה ומצוות בנחת צריך האדם שיהיו לו כל צרכיו בריווח. הרבי מצאנו הודה לדברי החסיד, הודה לו על כך שהחיה אותו בדבריו – כשנתן פתח של המשכה שפע לעולם, אחרי דבריו ה'מצמצמים' – וחזר באריכות על דבריו שיהודים צריכים ממון רב לצורך קיום התורה והמצוות.

יסוד: התחשבות בעני

כפי שהוזכר בפתיחה, כל ריבוי הצדקה של הרה"ק מצאנו שייך לספירת היסוד. בתוך כך בולטים בפרט סיפורי הרגישות הגדולה שלו לעני – כינוי לספירת היסוד^{טז} – ולהרגשתו הטובה: פעם בערב פסח אחר הצהריים שלח ה"דברי חיים" סכומי קמחא דפסחא הגונים לעניים. כשטענו בפניו שכולם כבר 'מסודרים'

סט דניאל, ח.

ע משלי ה, ה.

עא איחוד התורה והמדע עמ' 378, ובכ"מ.

עב פסחים קט"ז, א; סנהדרין ק"א.

עג פרדס רמונים שכ"ג פט"ז.

עד יומא יח, ב, ובכ"מ.

עה תמיד לב, א.

עו אבות פ"ו מ"ו.

יודע שהוא מלך' והמשיך "חי וקים" וכו'. סיפור זה ממחיש את ה'חוש' שלו במלכות, כפשוטו. וסיפור לסיום:

הרב אברהם הורביץ משענדישוב התבקש לתת תעודת כשרות לפסח לבית חרושת לסוכר בעירו. הוא הסס ונסע להתייעץ עם רבו שבצאנו. כשהגיע פגש בחדר־הממתנה את בן הרבי, רבי ברוך מגארליץ, וסיפר לו על מטרת בואו, והוסיף לספר כי בשנה שעברה כשהיה בחול המועד אצל הרבי מרוזודוב התכבד שם במרקחת פירות וכששאל על מקור הסוכר הרגיע אותו הרבי בבדיחותא – 'אל תדאג, הרי עיקר החמץ הוא היצר הרע, ואותו כבר בערתי'. כשנכנסו שניהם לחדר ה"דברי חיים" סיפר רבי ברוך את תוכן שיחתם והרבי החל לצעוק – "חס ושלום! רב בישראל צריך לדעת שחמץ אינו היצר הרע אלא חמץ כפשוטו, ואיסורו במשהו" והוסיף בזהירות החמץ המסורה מדורות קדמונים.

בהמשך השיחה, אחרי שכילו לעסוק בהלכות פסח, עברו לעסוק בענין קיום מצוות בהידור ובוזהירות, המשיל ה"דברי חיים" את הענין למי שמצטווה מהמלך להביא לו כפות עץ, ואם הוא חכם מביא את הכפות הנאות והמהודרות ביותר, "מעשה ידי אמן", בעוד השוטים מביאים כפות פשוטות וזולות. כך, בני עליה מהדרין מן המהדרין במצוות המלך, ולא מסתפקים ביציאה ידי חובה המזכירה את השוטה שמביא כף עץ פשוטה.

ההקפדה על הפשט – תוך זהירות מכך שהדרש יפגע בו – היא תיקון המלכות, וכן ההידור במצוות־המלך בכלל שייך ל"הוד מלכות"⁸.

לא הסתפקנו בסיפור אחד בכל ספירה, ועדיין אפשר לומר שכל מה שספרנו הוא רק מעט מתוך ריבוי הסיפורים העצום על רבי חיים מצאנו, שפעל כצדיק בגלוי ברוב שעות היום ורבים־רבים ראו את גדולתו בכל שלשת עמודי העולם – זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן!

שלל את דבריהם והסביר להם שבאופן הנוכחי העני מרגיש שהוא 'עושה להם טובה' בכך שהוא מוותר על הסכום המלא, ואילו אם יעשה כעצתם העני ירגיש ש'עושים לו טובה' ויצטער בקבלו "נהמא דכיסופא". הרב מטשעבין הדגיש שהנהגה כזו נקראת "באמת געפילט יענעם" (באמת להרגיש את הזולת).

ההתחשבות העילאית הזו בעני היא המשכת מוחין דאמא ליסוד, בסוד מלך התהו המכוון כנגד היסוד "שאל" [שאלת צדקה באופן מוגזם, בסוד אורות דתהו] מרחבות הנהר [בינה]⁹. זהו תיקון הברית בהנהגה משיחית של המשכת "אורות דתהו" אל תוך "כלים דתיקון"¹⁰, שיתיישבו בבית קיבול בריא, חזק ושמח של העני.

הוקרת העני מתבטאת גם בסיפור הבא: ה"דברי חיים" הרבה ללוות כספים כדי לתת צדקה. באחת הפעמים שבקש לעשות זאת הגבירים ששהו בצאנו התחמקו מפניו, בשל החשש שבסופו של דבר הלוואה זו תהפוך להיות נתינה... באותו זמן שהה שם תלמידו רבי הערצקא מראצפערט, שהיה עני האוסף כסף להוצאות הדרך כדי לנסוע לצאנו, וברגע שהוא שמע את בקשת הרבי הוא הביא מאכסנייתו את כל הכסף שאסף והניחו לפני הרבי. הרבי שנהנה מאד דרש את הפסוק "אל תבטחו בנדיבים [אלא רק] בבו אדם שאין לו [כי ממנו תבוא ה]תשועה"¹¹.

מלכות: חוש במלכות והידור־מצוה כפשוטו

פעם קם ה"דברי חיים" בבקר והחל לומר "מודה אני", אך כאשר הגיע לתיבת "מלך" אמר לעצמו – 'איך אני יודע שהוא מלך? האם קבלתי עלי מלכות שמים?!'. הוא ברך ברכות התורה והחל ללמוד גמרא עם תוספות בעיון, עד שלאחר זמן קצר של לימוד אמר 'כעת אני

עז בראשית לו, לו; דברי הימים א, מח.

עח ראה שיחת כ"ח ניסן תנש"א.

עט תהלים קמו, ג.

פ דה"א כט, כה; דניאל יא, כא.

”ומבקשי הוי' יבינו כל”

קיצור מהלך השיעור

בפרק היומי בניך שנלמד בשביעי של פסח השנה (לפי הסדר שהנהיג הרב) היה כתוב **”אנשי רע לא יבינו משפט ומבקשי הוי' יבינו כל”**. השיעור נוגע בסוגית **תיקון המשפט**, האקטואלית, מתוך דגש דווקא על **מערכת המשפט היום** ששייכת לחלקו הראשון של הפסוק, ובמשמעות של **”יבינו כל”** בהקשר המיוחד של ימי **ספירת העומר**. טעימה ראשונה מסעודת משיח הנפלאה.

מתגלה מלמעלה^ד – ארבעים ותשעה ימים אנחנו **”ומבקשי הוי'”** וביום החמשים אנחנו זוכים ל**”יבינו כל”**, שער היג של הבינה (כאשר מתוך ה**”איני יודע”** של שער הנון^ה, תכלית הידיעה שלא נדע^ו, מתעצמים עם האמונה הטהורה – הכח הפנימי של **”רישא דלא ידע ולא אתידע”** – ואז זוכים ל**”בינה יתרה”**, סוד ה**”נשמה יתרה”** של שבת קדש, בה **”יבינו כל”** עד לבחינת **”ידעתי הייתי”** בניחותא^ז). איפה אדמו^חר הזקן מביא את הפסוק בתניא? בסיום אגרת הקדש כה, בה הוא מסביר מאמר

”ומבקשי הוי' יבינו כל”

בפרק התנ”ך לפי סדר הלימוד היומי הגענו היום לפרק כח במשלי. בפרק הזה יש פסוק **”אנשי רע לא יבינו משפט ומבקשי הוי' יבינו כל”**^א. החצי השני של הפסוק, **”ומבקשי הוי' יבינו כל”**, מוכר מאד, אבל פחות מכירים את החצי הראשון של הפסוק. כמו שעוד נסביר יותר בהמשך, **”ומבקשי הוי' יבינו כל”** שייך גם ל**כל** ימי ספירת העומר – **”תספרו חמשים יום”**^ב. בפועל אנחנו סופרים ארבעים ותשעה ימים והיום החמשים, כנגד שער הנון של הבינה^ג,

ד לקו"ת במדבר י, ד; ובכ"מ.
ה ראה לקוטי הלכות ספיה"ע ה"א ובכ"ד.
ו בחינת עולם יג, לג (וראה גנדי ישראל פרשת בלק ועוד שזו בחינת שער הנון).
ז ראה סה"ש ה'ש"ת עמ' 26 ואילך ובכ"ד.

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. סעודת משיח תשפ"ג (ח"ג) – כפ"ח.
א משלי כח, ה.
ב ויקרא כג, טז.
ג ראה לקוטי הלכות פסח ג, טו.

כל הנושאים שבג"ץ עוסק בהם הם דיני נפשות, נוגעים לנפש של עם ישראל

הפירוש הראשון, שהוא גם פירוש רש"י על הפסוק, הוא ש"משפט" הוא לשון פורענות (זהו גם אחד הפירושים שרש"י מביא על "חשן משפט", "עונש הדין"). "אנשי רע לא יבינו משפט" היינו שאינם מבינים את

הפורענות שעתידיה לבוא עליהם בשל רשעתם – "שאינם נותנים לב לפורענות העתידיה לבוא להתבונן בה כדי לשוב מדרכם הרע".

הפירוש השני¹ הוא ש"אנשי רע לא יבינו משפט" כאשר הם עוסקים בעצמם במשפט של אדם (או של תופעה) במציאות – "כשבאים בני אדם לפניו לדין אינם מתבוננים לשמוע טענותיהם וחותרין הדין מבלי מחשבה ועיון רק כפי העולה על רוחם בתחלה אם טוב ואם רע" ("אבל 'מבקשי הוי' יבינו כל' ואז יחתכו הדין, כי ידרשו ויחקרו על דברי בעלי דינין להוציא הדין לאמתו, ואמר 'מבקשי ה' כי 'המשפט לאלהים הוא'²"). ל"אנשי רע" אין את המתינות וההתמסרות בהן יש לנקוט בדרישה וחקירה כדי להגיע לאמת. הם סומכים על ההשקפה הראשונה שלהם, על המחשבה הראשונה ביחס לענין, ואינם דורשים וחקרים עד שיגיעו לתפיסה נכונה ביחס למציאות. למי מותר לסמוך על המחשבה הראשונה שלו? לצדיק אמת, שהמחשבה הראשונה שלו היא בגדר רוח הקדש³. אבל לסתם אדם אסור לסמוך על המחשבה הראשונה, ורק אחרי שהוא בודק ובוחר הוא יכול להגיע לאמת, אבל "אנשי רע לא יבינו משפט". דרישה וחקירה נדרשות במיוחד בדיני נפשות⁴ – כל הנושאים שבג"ץ עוסק בהם הם דיני נפשות, נוגעים לנפש של עם ישראל.

אחד מצוואות הריב"ש (אחרי שהוא מחדד שזו לא באמת צוואה ולא דברים שהבעל שם טוב בעצמו כתב). הוא מסביר באריכות את עומק הכוונה של הבעל שם טוב, לפי המקובל לו מרבותיו – כשהכוונה היא

למגיד ממעזריטש – שאת דברי הבעש"ט צריך להסביר לפי הקדמות האריז"ל מופשטות מגשמיותן. בסיום ההסבר הוא אומר שזו דוגמה לביאור מאמר אחד, ולכל המאמרים שנראים תמוהים יש הסבר כזה – אך אין לו כח לכתוב באריכות הסבר לכל מאמר ושם ישלחו אליו "אחד מיוחד שבעדה" הוא יסביר לו פנים אל פנים את הנחוק. לפני ההצעה הזו הוא כותב שהבנת ההקדמות המופשטות מגשמיותן היא "לאזן שומעת ליחידי סגולה ולשרידים אשר ה' קורא, כדכתיב 'מבקשי ה' יבינו כל', ומכלל הן אתה שומע כו". אחת ההקדמות היסודיות אצלנו היא שכל אחד מכוחות החב"ד כלול בעצמו מחב"ד⁵, ושם אנחנו מסבירים שכח ההפשטה הוא הבינה שבחכמה – זהו הסוד של "יבינו כל" שמאפשר להפשיט מגשמיותן את הקדמות האריז"ל.

"אנשי רע לא יבינו השפט"

בכל אופן, החצי הראשון של הפסוק, המוכר פחות, הוא "אנשי רע לא יבינו משפט". מה פירוש הפסוק? לגבי "חשן משפט"⁶ אומר רש"י שיש שלשה פירושים של "משפט" – "שהמשפט משמש ג' לשונות: דברי טענות בעלי הדין, וגמר הדין, ועונש הדין" – אבל כשמסתכלים כאן במפרשים רואים שיש אפילו חמשה פירושים:

יא ראה גם רלב"ג ע"פ.
יב דברים א, יז.
יג ראה גם התוועדות ב' ניסן תשפ"א (ח"ב) – פורסם בגליון ויקרא תשפ"א – ובכ"ד.
יד ראה דברים יג, ט; יז, יז; יט, יט; סנהדרין פ"ה. ובכ"מ.

ח ראה שיעורי ה' כסלו, כ"ד טבת וז"ך תמוז תשנ"ח ובמבחר שיעורי התבוננות ח"ב עמ' 99 ואילך.
ט שמות כה, טו.
י כל הפירושים המצוטטים לקמן הובאו בפירוש רבי יוסף בן יוסף ו' נחמיאש (ולקמן צוינו מפרשים נוספים).

מערכת המשפט,

קליפת הבג"ץ,
היא למטה
מהקליפה הכי
קשה, התקשורת
התשקורת. על כל
הקליפות האלה
נאמר "אנשי רע
לא יבינו משפט"
וצריך להחליף
אותן במשפט
התורה, משפטים
של "ומבקשי הוי'
יבינו כל"

המשפט וההתמודדות עם מערכת המשפט כאן בארץ. כמו שהסברנו בעבר^{כא}, מערכת המשפט היא לא הקליפה הכי קשה – מה יותר גרוע ממנה? [התקשורת]. נכון, מערכת המשפט, קליפת הבג"ץ, היא למטה מהקליפה הכי קשה, התקשורת-התשקורת. בכל אופן, על כל הקליפות האלה נאמר "אנשי רע לא יבינו משפט" וצריך להחליף אותן במשפט התורה, משפטים של "ומבקשי הוי' יבינו כל".

"יבינו"

בפסוק כאן חוזרת פעמיים המלה "יבינו", בניגוד בין שני החלקים, "אנשי רע לא יבינו... ומבקשי הוי' יבינו". "יבינו" עולה בגימטריא 78, ג פעמים הוי', שמתחלק בדילוג אותיות לשם הוי' ("יבינו") ושם בן ("יבינו") העולה ב"פ הוי' – לכן ל"יבינו" זוכים דווקא "מבקשי הוי'".

זו מלה נדירה-יחסית בתנ"ך. האם היא מופיעה בתורה? רק פעם אחת. ליל שביעי של פסח אמרנו את עשר השירות, ובשירת האזינו – השירה שכנגד הדעת^{כב}, השירה המיוחדת של משה רבינו^{כג} – כתוב "לו חכמו ישכילו זאת יבינו לאחריהם"^{כד}. שם ה"יבינו לאחריהם" מתייחס לפורענות^{כה}, בדומה לפירוש הראשון הנ"ל, פירוש רש"י על "לא יבינו משפט". אחרי ה"יבינו" היחיד בתורה יש עוד עשר פעמים "יבינו" בנ"ך.

שתי ההופעות האחרונות של המלה "יבינו" הן בפסוק שדומה לפסוק שלנו במשלי בכך

הפירוש השלישי^{טו} הוא ש"אנשי רע" לא מבינים את משפטי ה', את השגחתו הפרטית על כל מה שקורה ובעיקר את הנהגת השכר והענש שלו – "ונטיו רגלם בענין צדיק ורע לו רשע וטוב לו" – וכתוצאה מכך הם כופרים בשכר וענש ונוהגים כ"אנשי רע", ואפילו כאשר באה עליהם פורענות הם תולים זאת ביד המקרה ולא במשפט של ה'טז. יש כאן מעגל קסם – מכיון שהם "אנשי רע" הם לא "יבינו משפט", וה"לא יבינו משפט" גורם לכך שהם יהיו "אנשי רע". הפירוש הרביעי והפירוש

החמישי הם די דומים^{טז}, ואם חמשת הפירושים מקבילים לספירות מחסד עד הוד מתאים ששני האחרונים, שכנגד הצמד נצח והוד ("תרין פלגי גופא"^{טז}), יהיו דומים: הפירוש הרביעי הוא ש"אנשי רע" לא יבינו משפט אחד, "אפילו הדין שהוא חק ידוע לא יבינוהו" – אפילו דבר פשוט, קל וברור הם לא מבינים. לפי הפירוש החמישי משפט כאן הוא כמו בשאלת הבן החכם, "מה העדת והחקים והמשפטים וגו"^{טז}, שם מסבירים שמשפט הוא מצוה שטעמה מובן – "אנשי רע לא יבינו משפט", אפילו מצוות מובנות לפי טעם ודעת ("המצות השכליות"), וקל וחומר שהם לא מבינים עדות וחקים ("המצות השמעיות").

הארכנו בביאור של "אנשי רע לא יבינו משפט" כי לאחרונה^{טז} עוסקים בנושא של תיקון

טו ראה גם אבן עזרא וביאור הגר"א עה"פ. וראה גם בפירוש הראשון במלבי"ם.

טז פירוש המצודות עה"פ.

יז וראה גם מאירי עה"פ.

יח זהר ח"ג רלו, א (ברע"מ); ע"ח שכ"ז (עי"מ) פ"א.

יט דברים ו, כ.

כ ראה החל משיעור כ"א שבט השתא (נדפס בגליון משפטים).

כא ראה באורך בספרים קומי אורי וזוממנה יושע.

כב אדמה שמים ותהום "הקדמה לפרק שירה" הערה מט.

כג מדרש זוטא שה"ש פ"א.

כד דברים לב, כט.

כה כך ברש"י ובמפרשים נוספים עה"פ.

"אנשי רע לא יבינו משפט" והם ממשיכים להרשיע, הבג"ץ ממשיך בדרך שלו...

וגם "המשכלים יזהירו" שייכים לספירת הבנינה, "זיהרא דאמא עילאה"^{לב}.

גילוי החסד ב"כל"

אמרנו ש"יבינו כל" היינו הבנה של כל ימי הספירה. שביעי של פסח בתוך כל ימי הספירה הוא יסוד שבחסד ויש בו משהו מיוחד, כבר חוגגים בו 'ציון דרך' בימי הספירה. כמו ש"כל" כולל חמשים שערי בינה הוא גם כינוי מיוחד לספירת היסוד^{לג}, "כי כל בשמים ובארץ"^{לד}. לאור זאת, "ומבקשי הוי' יבינו כל" מתייחס גם להבנה המיוחדת של מבקשי ה' בספירת היסוד – הסוד של "צדיק יסוד עולם"^{לה}, כח האימות, המימוש וההגשמה^{לו}, תיקון הברית וכח ההולדה (בה מתבטא "כח האין סוף"^{לז}). בספירת העומר זו הבנה מיוחדת בימים של ספירת היסוד בכל שבוע ובהבנה בכל השבוע של היסוד, אבל יש משהו ש"יבינו כל" מתייחס בעיקר ליסוד שבחסד, שממנו הכח ל"יבינו כל" של נ ימי הספירה:

על מדת החסד כתוב, לפי הפסוק "יומם יצוה הוי' חסדו"^{לח}, שהיא "יומא דאזיל עם כולהו יומין"^{לט} – החסד הוא השרש של הטוב הפנימי בכל בריאת העולם על ידי מדות הלב. לפעמים כתוב^מ שהרחמים יותר פנימיים ועמוקים מהחסד אבל יש גם בחינה שהחסד יותר עצמי וטוב מהרחמים, הוא משקף את "טבע הטוב להיטיב" שנובע מה"טוב בעצם" של ה',

שגם בו יש "לא יבינו" לעומת "יבינו", פסוק מוכר לקראת סיום ספר דניאל – "יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים והרשיעו רשעים ולא יבינו כל רשעים והמשכלים יבינו"^נ. "יתבררו ויתלבנו ויצרפו" הם כנגד חכמה-

בינה-דעת – "יתבררו" בסוד "כולם בחכמה אתברירו"^{נד}, "יתלבנו" בכח הבינה-התשובה שהיא גם המלבינה את עוונותיהם של ישראל^{נה} ו"יצרפו" היינו צירוף-יתר נוסף בכח הדעת שהוא מקור ההבדלה^{נו}. אכן, אחרי כל גילוי החב"ד הזה כתוב "והרשיעו רשעים" – "אנשי רע לא יבינו משפט" והם ממשיכים להרשיע, הבג"ץ ממשיך בדרך שלו... הלשון של הפסוק נשמעת כמעט כמו הוראה, שהרשעים ממשיכים להרשיע. יפה שבפסוק שלנו כתוב "אנשי רע לא יבינו... ומבקשי הוי' יבינו כל" ובפסוק שם כתוב "ולא יבינו כל רשעים" – את ה"כל" שמבינים מבקשי ה' הרשעים אינם מבינים. תיכף נסביר מהו הכל הזה. בכל זאת, הפסוק הוא חיובי, אמנם "והרשיעו רשעים ולא יבינו כל רשעים", אבל העיקר תלוי ב"יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים", העולם נידון אחרי רובו^{נא}, והסיום שלו הוא בצד הטוב של "המשכלים יבינו". "המשכלים יבינו" מזכיר עוד פסוק מפורסם בספר דניאל, כמה פסוקים קודם, שגם קשור לספר הזהר ורבי שמעון בר יוחאי (שיום ההילולא שלו חל ביום הכי חשוב בתוך כל ימי הספירה) – "המשכלים יזהירו כזהר הרקיע"^{נב}. גם "המשכלים יבינו"

לב. זהר ח"ג קכד, ב.

לג. ראה זהר ח"ב קטז, א.

לד. דהוי"א כט, יא. ראה זהר ח"א לא, א; פרדס רמונים ש"א פ"ח.

לה. משלי י, כה.

לו. ראה הנפש פי"ג ובכ"ד.

לז. ראה לקו"ת שה"ש לט, ד ואילך; המשך שמח תשמח עמ' 7 ואילך.

לח. תהלים מב, ט.

לט. ראה זהר ח"ג קג, א; קצא, ב; ע"ח שכ"ה דרוש ב; פע"ח שער חה"ס פ"א.

מ. ראה הנפש פי"ג ובכ"ד.

נו. דניאל יב, י.

נד. תניא אגה"ק כא בשם הזהר (ראה טעמי המצוות פרשת עקב).

נה. ראה ישעיה א, יח.

נו. ע"פ ירושלמי ברכות פ"ה ה"ב.

נא. קידושין מ, ב.

נב. לא דניאל יב, ג. ופלא: "המשכלים יזהרו כזהר הרקיע ומצדיק-הרבים ככוכבים לעולם ועד" ועוד "אנשי רע לא יבינו משפט ומבקשי הוי' יבינו כל" עולה "יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים והרשיעו רשעים ולא יבינו כל רשעים" (3968)!

העיקר תלוי

ב"יתבררו ויתלבנו
ויצרפו רבים",
העולם נידון אחרי
רובו

לייקעס זיע"א^מ, מגדולי תלמידי הבעל שם טוב, שבכח השמחה והבטחון שלו ממשיך את החסד שלו לכל הנהגת העולם, בכל המדות, ומגלה בכל דבר ש"זו לטובה" (עד שאין אפילו לומר "גם זו לטובה"^מ), שיכול לרמוז כאילו יש אפשרות אחרת)^מ. לעומת זאת, איסור-חג (אחרון של פסח בחו"ל), מלכות שבחסד, הוא יום ההילולא של רבי יצחק מווארקיי זיע"א^מ, שעסק בריבוי חסד בפועל.

"ומבקשי הוי' יבינו כל" מבינים את נקודת החסד – כח ה"כל", היסוד שבחסד – שיש ב"כל" אחד מימי הספירות, בהנהגה של כל אחת מהמדות, ומכח זה זוכים לשלמות של ימי הספירה ולהמשכת שער הנון של הבינה, שלמות ה"יבינו", בשבועות.

מג בחלקים אחרים של סעודת משיח דובר באריכות עליו ועל תכונותיו המיוחדות. בהקשר דנן יצוין שרבי דוד לייקעס הצטיין בלימוד תורה לשמה, ללא כל פניות (ומכח כך בטל את גזירת שריפת הש"ס, וראה גם אור ישראל ח"ג עמ' קיא ואילך), והיינו "ומבקשי הוי' [באמת, ללא פניות] יבינו כל", ובזכות ה"יבינו כל" שלו זכה גם לאריכות ימים.

מד תענית כא, א.

מה הובא ב"זכרונם לברכה" ליום ההילולא שלו מ"עולמו של חסיד" ח"א עמ' יט (ונתבאר בסעודת משיח כנ"ל).

מניע הבריאה מתוך הרצון להיטיב. בחינה זו שייכת לכך שהחסד הוא "יומא דאזיל עם כולהו יומין"^מ. בפרט, בתוך מדת החסד, הכח של החסד להגיע לכל מדות הלב ("כל" הימים של הספירה), הוא היסוד שבחסד. איסור-חג הוא מלכות שבחסד, והמלכות 'סוגרת' את מדת החסד – היא אור חוזר שבסיום שלה, שעולה חזרה מהמציאות. לעומת זאת, היסוד שבחסד מתפשט למטה-מטה מהמלכות אל המדות האחרות, כמו שכתוב^מ בפורים על מרדכי (שהוא היסוד שמתפשט מעבר למלכות דאצילות ויורד לעולמות התחתונים). לכן חוגגים את שביעי של פסח דווקא ביסוד שבחסד, שנוגע לכל ימי הספירה, יותר מאשר סיום שבוע החסד.

ה"צדיק יסוד עולם" של יסוד שבחסד, שביעי של פסח, הוא בעל ההילולא של היום, רבי דוד

מא וראה גם לקמן בחוברת, בחלק הנוסף שנדפס מסעודת משיח, בענין "כסאות לבית דוד".
מב פע"ח שער ר"ח חנוכה ופורים פ"ה.

הלומד על מְנַת לְעִשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ "ומבקשי הוי'" ב"מט ימי הספירה "יבינו כל" בגילוי שער ה-נ של הבינה בשבועות.
- ◆ "יבינו כל" היינו כח ההפשטה – הבינה שבחכמה.
- ◆ הבג"ץ עוסק בדיני נפשות, בנוגע לנפש עם ישראל, באופן של "אנשי רע לא יבינו משפט".
- ◆ גם כאשר הרשעים ממשיכים ברשעם, "והרשיעו רשעים", העולם נידון אחר רובו ודי בכך ש"רבים" נתקנים.
- ◆ "יבינו כל" היינו הבנת מדת היסוד בכלל והיסוד שבחסד בפרט – כח המשכת החסד להיות "יומא דאזיל עם כולהו יומין" (גילוי הטוב העצמי של ה').
- ◆ "יבינו כל" היינו מציאת נקודת הטוב והחסד בכל דבר בבריאה.

שיעור

עיון בפרק החדש של הרבי – קכ"ב

"כסאות למשפט כסאות לבית דוד"

"מקום הניחו לנו"

למשפט "ושני כסאות לבית דוד" – רמז לארבע כוסות ששותים בסעודת משיח...

"כסאות למשפט"

מהם שני "כסאות למשפט"? בראש השנה, יום המשפט, דרשו חז"ל^א על "עלה אלהים בתרועה הוי' בקול שופר"^ב שכאשר ישראל תוקעים בשופר ה' עומד מכסא דין ("עלה אלהים [שם הדין] בתרועה") ויושב על כסא רחמים ("הוי' [שם הרחמים, נמשך] בקול שופר"). גם כשה' יושב על כסא רחמים הוא שופט את העולם ביום המשפט, כמו שחותמים בכל עשרת ימי תשובה את ברכת המשפט ב"המלך המשפט" וכמו שחותמים את ברכת "אתה קדוש" בר"ה וביו"כ בפסוק "ויגבה הוי' צבאות במשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה"^ג.

אם כן, רואים שבמשפט גופא יש שני כסאות, "כסאות למשפט", שהם "כסא דין" ו"כסא רחמים". יש כאן אסמכתא למה שאנחנו מסבירים הרבה פעמים^ד על שני הממדים במשפט: לפי הנגלה שבתורה משפט פירושו דין, כפי שחז"ל קוראים לפרשת משפטים "פרשת דינים"^ה. לעומת זאת, בפנימיות התורה אנחנו

אנחנו רגילים לדבר בשביעי של פסח על הפרק החדש של הרבי, שמתחיל מי"א ניסן. כל שנה מוציאים קובץ י"א ניסן עם תורות על הפרק החדש של הרבי מהאריז"ל, הבעל שם טוב והמגיד וכל רבותינו נשיאינו, וגם השנה הוציאו קובץ על פרק קכ"ב. יש שם פסוק אחד שאין עליו שום ביאור מאף אחד מהדורות – "כי שמה ישבו כסאות למשפט כסאות לבית דוד"^א. ברור שדברו על הפסוק הזה, אבל הביאורים לא הגיעו לחסידי חב"ד בדור הזה...

בכל אופן, אם בהשגחה פרטית יש פסוק בלי ביאור ברור שעליו אנחנו צריכים לדבר, "מקום הניחו לנו להתגדר בו"^ב. [פעם הרב הסביר^ג שאין בלקוטי תורה דרושים לפרשת שופטים כי את הדרשות בפרשת המלך ותיקון עניני הציבור שיש בפרשת שופטים השאירו לדור שלנו – הדור שצריך לעסוק בכינון מלכות ישראל ותיקונה. גם זה פסוק של משפט ומלכות שמתאים לאותו ענין].

כמה כסאות יש בפסוק? "מיעוט רבים שנים"^ד ולכן יש ארבעה כסאות – שני "כסאות

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. סעודת משיח תשפ"ג (ח"ד) – כפ"ח.
א תהלים קכב, ה.
ב עפ"י חולין ז, א.
ג מעין גנים ח"ה פרשת שופטים.
ד ירושלמי יומא פ"ב ה"ד.

ה ויקרא רבה כט, ג.

ו תהלים מז, ו.

ז ישעיה ה, טז.

ח ראה שיעור כ"ה שבט תשס"ח; ו"א אב תשע"ח. ובכ"מ.

ט סף מכילתא משפטים, וכך גם ברש"י תחלת משפטים.

במחשבה הראשונה.

אחר כך חשבתי שאפשר להסביר ש"כסאות לבית דוד" הם שני כסאות בהנהגה של המלך: כמו שתמיד מסבירים^{טו}, בהתחלה "בנין המלכות מן הגבורות"^{טז} אבל התכלית של המלכות היא המשכת החסד, "חסדי דוד הנאמנים"^{טז}. כסא אחד של המלך הוא "כסא דין", כאשר הוא יושב לשפוט את העם ב"דינא דמלכותא דינא"^{טז}. מוסבר^{טז} שב"דינא דמלכותא דינא" ה"דינא" הראשון הוא "דינא קשיא" וה"דינא" השני הוא "דינא רפיא" (בממד הזמן "דינא קשיא" ו"דינא רפיא" היינו שני ימי ראש השנה). אם כן, כבר בדין המלך יש יתרון ביחס ל"כסא דין" של "כסאות למשפט", משום שסתם "כסא דין" של מעלה הוא "דינא קשיא" אך "כסא דין" של המלך הוא כבר "דינא רפיא". אכן, התכלית היא שהמלך ישב על כסא חסד, "והוכן בחסד כסא"^{טז}, ואז ההנהגה של המלך היא השפעה של חסד לכל באופן שווה וללא כל דין – הנהגת חסד שיש בה יתרון גם ביחס ל"כסא רחמים" של מעלה, חסד לכל ללא כל הגבלה^{כב}.

שנוכה לתיקון המשפט ולתיקון המלכות בשלמות – "כי שמה ישבו כסאות למשפט כסאות לבית דוד".

טו ראה שיעור ט' אדר תשס"ט; ד' תמוז תשע"ב; כ' שבט תשע"ו. ועוד.
טז ע"ח שכ"ה דרוש ב; של"ד.
יז ישעיה נה, ג.
יח ב"ק קיג, א.
יט של"ה מסכת ר"ה פרק תו"א קונטרס השני.
כ זהר ח"ג רלא, ב; שעה"כ דרושי ר"ה.
כא ישעיה טז, ה.
כב כנ"ל בשיעור הקודם ביחס ליתרון החסד על הרחמים.

לומדים ש"משפט רחמי", המשפט הוא רחמים, על אף שבחיצוניות "אין מרחמים בדין"^א. הדין הוא חיצוניות המשפט, הממד הפשוט של משפט, ואילו הרחמים הם הממד הפנימי של המשפט. בתקיעת שופר עוברים מהמדד החיצוני של המשפט, כסא דין, לממד הפנימי של המשפט, כסא רחמים ושני אלה הם "כסאות למשפט".

"כסאות לבית דוד"

איך אפשר להסביר מהם שני "כסאות לבית דוד"? בהשקפה ראשונה חשבתי שאפשר להסביר פשוט שיש את הכסא של דוד בעצמו ואת הכסא "לבית דוד", למלכים שממשיכים את דוד, כשהראשון והעיקרי הוא בנו שלמה המלך (הרמוז בביטוי "כי שמה"), בו כתוב "וישב שלמה על כסא הוי' למלך תחת דוד אביו"^ב. צריך להסביר שכמו שב"כסאות למשפט" יש "כסא דין" ו"כסא רחמים" כך גם ב"כסאות לבית דוד" יש את שתי הבחינות – הכסא של דוד המלך, שהכין את בית המקדש, הוא יחסית "כסא דין", שהרי נאמר לו "דם לרב שפכת ומלחמות גדלות עשית לא תבנה בית לשמי כי דמים רבים שפכת ארץ לפני"^ג, ואילו כסא שלמה, שבנה את בית המקדש, הוא יחסית "כסא רחמים", "הוא יהיה איש מנוחה והנחותי לו מכל אויביו מסביב כי שלמה יהיה שמו ושלומו ושקט אתן על ישראל בימיו"^ד. כך חשבתי להסביר

י ע"פ הקדמת תקו"ז, ב ("פתח אליהו").

יא כתובות פד, א.

יב דהי"א כט, כג.

יג שם כב, ח.

יד שם פסוק ט.

הלוֹמֵד עַל מְנַת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ העמקה בפנימיות תיקון המלכות היא ה"מקום הניחו לנו אבותינו להתגדר בו" של דורנו.
- ◆ "כסאות למשפט" הם כסא הדין וכסא הרחמים במשפט ה'.
- ◆ "כסאות לבית דוד" הם משפט המלך (ב"דינא רפיא") והחסד שלו לכל.

קול שמחה

פרשת מצורע

מרפא לשון

"מאתי תצא", כאשר "לא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את ה' כי כלם ידעו אותי", תכלית ימות המשיח שאז "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (כדברי הרמב"ם בסיום ספרו הגדול, שזוכים לסיים בשבת זו). תיקון הדיבור הוא מכח הדעת הנכונה, "דעה את ה'". הדעת והדבור הם מעלת האדם הנקרא 'מדבר', "ויהי האדם לנפש חיה, שנתוסף בו דעה ודיבור" (והתבאר במקום אחר שעיקר הדעת הוא לדעת מה לדעת, לדעת את ה').

סוד האלם

השפתי צדיק ממשיך בדברי הגמרא¹: מאי דכתיב 'האמנם אלם צדק תדברון מישרים תשפטו בני אדם'², מה אומנותו של אדם בעולם הזה? ישים עצמו כאלם. יכול אף לדברי תורה, תלמוד לומר צדק תדברון. יכול יגיס דעתו? תלמוד לומר מישרים תשפטו בני אדם [ופירש רש"י "מישרים, כמישור ארץ חלקה שנוחה לידרס" – זהו פירוש חשוב ויסודי למושג 'ישר', ענוה ושפלות, "ישר יחזו פנימו" שעל ידי זה זוכים לכל המדרגות]. מפרש השפתי צדיק היה הוה אמינא שטוב יותר שלא לדבר אף דברי תורה, כדי שלא יבוא לדבר דברים יתירים. ובאמת יש צד למעט אף

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והנבא אל הפה³. ובמדרש⁴: אמר ר' יהושע בן לוי חמש תורות כתובות במצורע: זאת תורת נגע צרעת, זאת תהיה תורת המצורע, זאת תורת אשר בו נגע צרעת, זאת התורה לכל נגע הצרעת, זאת תורת הצרעת... ללמדך שכל האומר לשון הרע עובר על חמשה חומשי תורה. ומפרש בספר שפתי צדיק: שגדול מאד חטא לשון הרע, שפוגם פיו והדיבור שלו, שהוא מעלת האדם על שאר הנבראים. ורוב עבודת השי"ת נעשית על ידי הדיבור תורה ותפלה. משום זה גדול מאד הפוגם את פיו.

המבנה של ארבע פעמים "תורת" ופעם אחת "התורה" מכוון לחלוקת החומשים: ארבעה חומשים נאמרו מפי הגבורה וחומש דברים אמר "משה מפי עצמו", אלא ש"שכינה מדברת מתוך גרונו של משה", תכלית תיקון הדיבור.

ורמז יפה: ד פעמים תורת ועוד התורה = 4640 = ה פעמים תורה חדשה – "תורה מאתי תצא"⁵, היא תורתו של משיח, שהוא עצמו מצורע ("חוורא דבי רבי"⁶) – והיא היא רפואת המצורע. תורה חדשה של משיח היא קשר ישיר לעצמות ה'

נערך ע"י יוסף פלאי מרשימת הרב.

א ויקרא יד, ב.

ב ויקרא רבה טז, א.

ג ישעיה נא, ד.

ד ויקרא רבה יא, ג.

ה סנהדרין צח, ב.

ו ירמיה לא, לג.

ז בראשית א, ז ופירוש רש"י.

ח חולין פט, א.

ט תהלים נח, ב.

עלול לכאורה להפסיד, "בא לכלל כעס בא לכלל טעות", מכל מקום יעשה את שלו במסירות נפש.

התיקון בדברי תורה

לאחר ההוה־אמינא שלא לדבר כלל, המסקנה היא "צדק תדברון", ומפרש השפתי צדיק: היינו, שעל ידי דברי תורה יש תיקון להפוגם פיו. וכדאיתא בגמרא... סיפר [לשון הרע] יש לו תקנה בדברי תורה, כדכתיב 'מִן־פֶּאֱלֶשׁוֹן יֵצֵא חַיִּים'¹ שעל ידי שמחזיק בהעץ, הוא התורה הקדושה, יוכל להיות לו תקנה. ושמעתי מפ"ק זקני מו"ר החידושי הר"ם ז"ל בשם הרבי ר' בונם ז"ל מפשיסחא, על הפסוק "יש בוטא פּמְדַקְרוֹת חֶרֶב וְלִשׁוֹן חֲכָמִים מִן־פֶּאֱלֶשׁוֹן".² ופירש, שהפסוק מקשה, למה יהיה באמת כן כל כך גדול כח הדיבור שיהיה בוטה כמדקרות חרב? ומתרץ, ולשון חכמים מרפא. משום שהיה הרצון [בשמים], שיהיה כח הדיבור חכמים לכנס בעומק לבות בני ישראל, מפני זה גדול כח הדיבור כל כך. ועיקר התיקון על ידי הדברי תורה. שמחזיק עצמו מאד בדברי תורה, שהוא גם כן בכח הדיבור, [ולכן] יש לו תיקון.

זו נקודה עיקרית בדרך הרבי ר' בונים שהדגיש מאד את לימוד הגמרא (בעיון נמרץ), מה שהיה נראה כסטיה מדרך החסידות הכללית שלפניו (עד שכמה מגדולי הצדיקים בפולין רצו להחרים את הרבי ר' בונים, כנודע).

תרי"ג מצוות התורה בכלל הן תרי"ג עצות (עיטין) והדיבור בדברי תורה הוא עצה לרפואת הדיבור, שהרי מצות תלמוד תורה היא דווקא בדיבור, "כי חיים הם למצאיהם ולכל בשרו מרפא, אל תקרי למצאיהם אלא למוציאיהם בפה"³ (ואמנם בתורה שבעל פה אם אינו מבין כלל אינו מקיים מצוה, אך מכל מקום צריך שיוציא בפיו). בכלל, כח הדיבור גדול מאד, הן על עצמו והן על אחרים, במיוחד "דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב ופועלים את פעולתם".

בדברי תורה, כמו "בקושי התיירו לדבר דברי תורה בשבת", וכמו צדיקים שמעטו מאד בדיבור (כדוגמת 'הרבי השותק' מוורקא).

יש אדם לגריעותא, "כרחל לפני גוזזיה נאלמה", אדם הנעשה משם אֱלֹהִים בחסרון אותיות יה (המוחין), כמו אלילים אלמים להבדיל. ויש אדם למעליותא, כמו "מי כמכה באלים ה', מי כמכה באלמים" – הקב"ה שותק ("הן הן גבורותיו") כדי לתת מקום לבעלי הבחירה. אך התכלית היא דיבור אלקי בגלוי. ובהנהגת האדם, צריך לדעת לבלום את פיו ולעשות עצמו כאלם. ויסוד גדול בדברי מורנו הבעש"ט: הרב הדומה למלאך (שאז "יבקשו תורה מפיהו") הוא ששותק לפני שמדבר, מלאך אותיות כאלם, בסוד ה"חשמל", חש־שתיקה ואז מל־דבור, "ברישא חשוכא [שתיקה] והדר נהורא [פתח פיך ויאירו דבריך]". באמת, הרב יכול לשתוק ולדבר בבת אחת, אך הביטוי המעשי הוא 'רגע של שתיקה' לפני הדיבור, בשיקול הדעת מה ואיך לדבר.

רפואה בסם המות

על דברי הגמרא "יכול יגיס דעתו", יש תורה נוספת חשובה מהבעש"ט: "כי רופא מומחה ע"י סמים הממיתים רשאי להשתמש בהם כדי להחיות הנפשות. וזהו 'האמנם אלם צדק תדברון, יכול יגיס דעתו' שהוא בניחותא". כדברי הגמרא⁴ שתלמיד חכם צריך שיהיה בו "אחד משמונה בשמינית" של גסות הרוח, "יגיס דעתו"! לדעת 'להקרין גאוה' כדי לתקן אחרים.

וכן הוא במדת הכעס, כדברי אדה"ז שכאשר מזדמן לאדם לאפרושי מאיסורא ו"יש בידו למחות בקצפו וכעסו על חברו"⁵ (ולא רק כעס כלפי חוץ, 'כעס הפנים', שהרי אז הכעס לא יפעל את פעולתו...). ואע"פ שמתוך הכעס

יג משלי טו, ד.

יד משלי יב, יח.

טו עירובין נד, א.

י גיטין נו, ב.

יא סוטה ה, א.

יב תניא אגרת הקדש כה.

"ויצאה והיתה"

הערות במסכת גיטין

לה לשמה

הירושלמי "שאין בקיאיין בדקדוקי גיטין". אבל הראשונים הוכיחו שלפי הבבלי חוששים דווקא לפסול לשמה. לכן כתבו התוספות "ומפרש רבינו תם דבכל הלכות גיטין בקיאיין אלא דהך דרשה דוכתב לה לשמה אינה נראית להם עיקר דרשה ואין בקיאיין פירוש אין חוששין לדרשה דלשמה" (שלא כדברי רש"י שאינם יודעים הלכה זו אלא יודעים וחולקים!). והרמב"ן פירש: סופרי הגיטין בקיאים בהלכות הגט, ולכן חוששים דווקא לפסול לשמה שנעשה ללא ידיעת הסופרים (כשהבעל משתמש בגט שנכתב תחילה לשם אשה אחרת). ועוד פירש הרמב"ן: הפסול של נכתב ביום ונחתם בלילה נוהג גם בשאר שטרות, ולכן אין טועים בזה, ופסול מחובר (המיוחד בגט) אינו שכיח, ולכן החשש רק לפסול של לשמה. נמצא שלכל הפירושים (ר"ת ושני פירושי הרמב"ן) יש חשש מיוחד דווקא בפסול לשמה, זו ההלכה המיוחדת בעניין הגט.

רמזי 'לה' בפסוקים

הצורך בכתיבה לשמה נלמד מ"לה", "וכתב לה ספר כריתת". והרמז (בפירוש בעל הטורים): **לה ספר = לשמה**. והנה בפסוקים כתוב שתי פעמים "וכתב לה" (באיש הראשון ובאיש האחרון), ומבואר בגמרא¹ שמפעם אחת לומדים "לה לשמה" ומהפעם השנייה לומדים "לה ולא

"כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו. ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר. ושנאה האיש האחרון וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו"²...

ובמשנה הראשונה בגיטין "המביא גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם". ובגמרא "מאי טעמא? רבה אמר לפי שאין בקיאיין לשמה". ופירש רש"י "אין בני מדינת הים בני תורה ואין יודעין שצדיק לכתוב הגט לשם האשה וקרא כתיב 'וכתב לה ספר כריתות' לה דהיינו לשמה".

דין לשמה מפורש במשנה בפרק שלישי "כל גט שנכתב שלא לשום אשה פסול"³, וכן הלימוד "וכתב לה לשמה" מפורש בהמשך פרק שלישי⁴. אכן, לדברי רבה זהו הדין הראשון במסכת, כיון שתקנת בפני נכתב מיוסדת על דין לשמה.

והראשונים התקשו: לפי רבה, מדוע חוששים רק שהגט לא נכתב לשמה ולא להלכות נוספות בכתיבת הגט, כגון פסול נכתב במחובר וכן נכתב ביום ונחתם בלילה? יש מפרשים שבאמת חוששים גם לשאר הלכות גיטין, אלא שהחשש שנכתב שלא לשמה שכיח יותר, וכן נראה מלשון

נערך ע"י יוסף פלאי, לפי רשימות הרב.

א דברים כד, א.ג.

ב גיטין כד, א.

ג גיטין כו, א.

ד קידושין יד, א. גיטין כא, ב תוס' ד"ה בכתיבה.

(כאשר קיים יחס סימטרי, חן, בין "חן לה לה" ל"חן חן לה"). ורמז מובהק: **לה לה** שווה 70, כמניין הופעות המלה חן בכל התנ"ך!

פנימיות דין לשמה

דין כתיבה לשמה הוא הלכה מיוחדת בגיטין. ובפנימיות יש להסביר: הכוונה הפנימית של דין לשמה היא שכאשר הבעל יתן דעתו עליה, בפירוש וביחוד ובהזכרת שמה ("כתוב גט לשם פלונית אשתי"), אזי יתכן שיתחרט ויחזור בו ממחשבת הגירושין! הרי מתחילה היה ביניהם קשר פנימי של קידושין ונישואין, "והאדם ידע את חוה אשתו", וכעת כאשר נותן דעתו עליה ממילא עולה ונזכר אותה קשר חיובי, הדעת בגט מעוררת את הדעת בקידושין ובנישואין!

ועוד, לתת את הדעת על הזולת היינו לדאוג לטובתו. אם כן, כאשר הבעל נותן דעתו על האשה בכתיבת הגט, פירוש הדבר שעליו לדאוג לטובתה כעת, לחשוב מהי טובתה הגמורה: האם באמת טוב לה להיות מכאן ואילך גרושה לבדה, וללכת לעתיד בלתי ידוע, או שמא ניתן לתת הזדמנות שניה ולשקם את הנישואין. רק אם אין ברירה, הזיווג הנוכחי אכן לא עלה יפה ואין לו תקנה, אז באמת טובת האשה היא לצאת מאיש זה כדי שתוכל להנשא לאיש אחר ויקוים בהם "מצא אשה מצא טוב" – אז, ורק אז, יסכים בדעתו לגרשה. גם אחרי הגירושין, כל עוד לא "היתה לאיש אחר", יכולה להתעורר האהבה והאיש יחזיר גרושתו (כמעשה אברהם בהגר כנ"ל).

והנה כשם שדרשו "לה לשמה" כך בפסוקים "ויקחו לי תרומה... ועשו לי מקדש"^א פירש רש"י "ויקחו לי תרומה, לי לשמי... ועשו לי מקדש, ועשו לשמי בית קדושה". מכאן רמז יפה שכאשר מתקיים "לה" למעלותא, שהאיש נותן דעתו על אשתו, אז מתקיים בהם "ועשו לי מקדש", דהיינו "איש ואשה זכו שכינה ביניהם!"

לה ולחברתה [שאינן שתי נשים מתגרשות בגט אחד שכתוב בו אנו פלוני ופלוני גרשנו נשותינו פלונית ופלונית].

ורמז מופלא: ה"לה" השני הוא התיבה ה"לה מתחילת הפרשה! ה"לה" הראשון הוא התיבה ה"חי מתחילת הפרשה, והנה חי הוא הנקודה האמצעית של לה!

לה לשמה = שמע, רמז לפסוק "שמע ישראל" (שבו ע רבתי = **לה לה** בפרשה). קריאת שמע היא סגולה לשלום בית, כאשר בני הזוג אומרים יחד "שמע ישראל ה' אלהינו [של שנינו] ה' אחד [ועושה אותנו אחד]".

יש להתבונן בהופעה הראשונה של "לה" בתורה: "ותיה שרי עקרה אין לה ולד". מכאן ש"לה" היא סגולה לולד ולשלום בית. ההופעות הבאות של "לה" הן בנישואי הגר ושילוחיה: "ושרי אשת אברם לא ילדה לו [שהרי "אין לה ולד"] ולה שפחה מצרית ושמה הגר", ובהמשך "ויאמר לה מלאך ה'" (ש"ש פעמים). גירוש הגר הוא הגירושין המפורשים בתורה, שנעשו על פי הדיבור, את שרה הגבירה מקרבים ואת הגר מרחקים. אך לבסוף החזיר אברהם את הגר (היא קטורה) שנאים מעשיה כקטרת ושקשרה פתחה שלא נדווגה לאדם מיום שפרשה מאברהם^ב, וכך יכל לקיים בה מצות מחזיר גרושתו וחזרה למצוא חן בעיניו. וכך התקיים בה "שלום שלום לרחוק ולקרוב", למי שהתרחק ושוב התקרב (כמו בעל תשובה)^ג, והגר עצמה נעשית אשה כשרה כ־שָׁרָה.

מלה עיקרית נוספת בפסוקים היא **חן** – "והיה אם לא תמצא חן בעיניו" (ה"חן" האחרון בתורה מתוך הוי' פעמים חן). בדרך כלל "חן" אשה על בעלה^ד, וכשאינן חן יש פירוד. המלה חן מצטרפת למלה לה, כמו בפסוק "תשאות חן חן לה", וכך יש בפסוקים שלנו יש "חן לה לה"

ה רש"י בראשית כה, א.

ו ישעיה נז, יט.

ז לפי ברכות לד, ב.

ח סוטה מז, א.

פרקי אבות

פרק ב', משנה א'

דרך ישרה והוראת שעה

רַבִּי אֲמַר, אֵיזוֹהִי דֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל שְׂכִיבֹר
לוֹ הָאָדָם, כֹּל שֶׁהִיא תִפְאֶרֶת לְעוֹשֶׂיהָ
וְתִפְאֶרֶת לוֹ מִן הָאָדָם.

זה, העבודה הפנימית בנפש היא 'הבדלה': לברר את הכוונה הפנימית שתהיה נקיה לגמרי, "בלתי לה' לבדו", למרות שבחיצוניות המעשה אינו נקי. בדרך זו, האדם מבדיל ו'כורת' בכח המחשבה את העבירה שבחיצוניות מהכוונה לשמה שבפנימיות. אכן, אע"פ שיש מקום חשוב להוראת שעה כגון "עבירה לשמה", היא אינה נקבעת בהלכה (וקשה לתת בה גדרים מדויקים, אלא לפי המקום והזמן) ואינה "הדרך הישרה" שיש לבור לכתחילה.

אמנם יש סוג נוסף של "עת לעשות לה' הפרו תורתך", כדרך סלולה לכתחילה, זאת כאשר חכמי ישראל קובעים בתוקף סמכותם הלכה קבועה לדורות כדי לקיים את התורה. הדוגמה המובהקת לזה היא רבי יהודה הנשיא עצמו (ששנה את משנתנו) שחתם את המשנה וכתב את התורה שבעל פה, בניגוד להלכה הקודמת האוסרת לכתוב דברים שבעל פה (כיון שראה שלולא זה תשתכח התורה מישראל).² כך מתקיים "תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם" כהלכה קבועה לדורות, היתר כללי לכתוב דברי תורה שבעל פה.

פירש בעל 'מי השילוח':³ לכתחילה צריך לקיים "ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם", גם שתהיה כוונת האדם הפנימית לשם שמים וגם שהמעשה עצמו, כפי שנראה לעיני אחרים, יהיה כמצוות התורה. וזהו "תפארת לעושיה", שתהיה תפארת לאדם העושה לעיני אחרים; "ותפארת לו מן האדם" היינו "שיהא האדם צדיק וטהור בעומק לבו ויהיה כוונתו לשם שמים" ("מן האדם" פירושו האדם עצמו ולא אחרים). אך לפעמים מזדמנת לאדם מציאות שבה יש לקיים "עת לעשות לה' הפרו תורתך", לעשות לשם שמים ("תפארת לו מן האדם") במעשה שהוא נגד התורה (שאינו "תפארת לעושיה").

דברי מי השילוח מתאימים למעשה חריג של הוראת שעה, כאליהו הנביא שהקריב בהר הכרמל, וכמעשה של יחיד עליו נאמר "גדולה עבירה לשמה"⁴ – לפי המעשה החיצוני זו עבירה אך מצד הכוונה הפנימית זו מצווה. במעשה

נערך ע"י יוסף פלאי.

א מי השילוח פרשת שלח ד"ה ויהיו. וראה מאמר 'בכל דרכיך דעהו' בספר תשובת השנה.

ב נזיר כג, ב.

ג ראה גיטין ס, איב. הקדמת הרמב"ם ליד החזקה. והתבאר באריכות ב'מהפכה הראשונה' מתוך ארבע המהפכות.

הסיפור החסידי

רבי מנחם מענדיל מויטבסק | דג לכבוד שבת? מקלחת לכבוד שבת!

רבי מנחם מענדיל מויטבסק, בעל 'פרי הארץ', נולד בשנת ת"צ לרבי משה, מתלמידי הבעל שם טוב. בצעירותו ביקר אצל הבעל שם טוב מספר פעמים, אך את רוב תורתו קיבל מהמגיד ממעזריטש, והיה לאחד מגדולי תלמידיו. רבים מהתלמידים, בהם רבי שניאור זלמן מליאדי, קיבלו את מרותו לאחר פטירת המגיד. בשנת תקל"ז עלה לארץ ישראל בראש שלש מאות חסידים (מספר משמעותי מאוד במושגי התקופה), ויסד קהילה ששכנה בצפת ולאחר מכן בטבריה. באישיותו שילב הצדיק הנהגה מלכותית ושפלות עצומה, עם חסירות נפש למען ארץ ישראל והחשת הגאולה. נפטר בא' אייר תקמ"ח ונטמן בטבריה.

מכף רגל ועד ראש, ואמר "הנה יש לך דג לשבת"... ולמד הרמ"מ מזה שמה שהגיע עד כה בדרגות השפלות אינם כי אם כמו מדרגה בשפלות. אולם מעתה, יצטרך להגיע לתכלית השפלות בפשטות גדולה כל כך, עד שלא יתפעל כלל מזה שדג פשוט יוכל לקלחו מראשו לרגליו, וזהו החידוש כאן בא"י שיתקשר כל כך להקב"ה, עד שבכל תנועה ובכל עבודה ובכל דיבור – יהיה מקושר להקב"ה בהתבטלות לגמרי.

והסיפור השני שהיה לו: שיצא לרחוב וניגש אליו ילד קטן, והילד שאלו: בידך לתת לי אולי קמצוץ טבק? אמר בלבו הרמ"מ: הנה מצאת לך את המחוצפים הקטנים של ארץ ישראל! הולך לו יהודי זקן בעל הדרת פנים ומטה כסף בידו, וילד בן שש אינו מתפעל לגשת לבקש ממנו טבק... מלא הרמ"מ את מבוקשו של הילד, והראה לעצמו ללמוד שכאן בא"י דורשים התבטלות גמורה. (מתוך 'נפלאות הצדיקים')

לא במקרה בחר הצדיק לקחת דגים לשבת דווקא מים הכינרת: בפרקי דרבי אליעזר, על הפסוק "ויכל אלקים ביום השביעי", מונה המדרש הקבלות שונות לימות השבוע ולשבת:

כשהגיע הרה"ק רבי מנחם מענדיל מוויטבסק ז"ע לארץ ישראל, היה לו שתי עובדות: האחת, כי היה מנהגו בהיותו בחוץ לארץ, ללכת אל הנהר כל ערב שבת בחצות. ומיד כשהיה קורא: מענדיל צריך דגים לשבת! יצאו כמה דגים ושלחו את עצמם לפניו. כן ידוע מכמה צדיקים, שבחרו מקום מגורם סמוך לנהר שיש בו דגים. וכמו שידוע מהבעש"ט שהיה לו הארה משמים שמקום מגוריו יהיה או בנעמירוב או במעזיבוז', ובחר במעזיבוז' שהוא ליד נהר עם דגה רבה. והנה, כשעלה הרמ"מ לארץ ישראל כרבי גדול ובעל מופת ופועל ישועות, ממש האדם השלם מכל, הנה כדי לדון את הדגים של ערב שבת קודש שלח את השמש שיעמוד ליד הכנרת, ויאמר שרבי מענדיל צריך דגים. השמש כן עשה, אולם חזר בידים ריקניות שלא העלה אפילו דג אחד. שלחו עוד הפעם, ואין קול ואין עונה – אף כי ידוע שהכנרת הוא מלא בדגים יותר משאר ימים. אזי הלך הרמ"מ בעצמו, וקרא בקול: מענדיל צריך דגים לשבת! ותיכף יצא דג גדול, ותוך כדי קפצו מן המים התיז על הרמ"מ מים רבים עד שנרטב

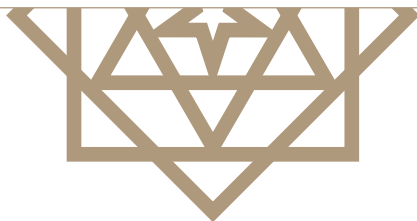
שהיה קפדן בחייו וגם לאחר מותו. הצדיקים, כידוע, מתגלגלים בדגים דווקא – אך אין זה אומר שהם חייבים לשתוק... מה יכולה לומר לנו הפרשנות הזו?

הראיה של הדג כגלגול, כלומר אדם המבקש את תיקונו על ידי אדם אחר, מתאימה מאוד עבור אנשים העוסקים בקירוב יהודים ליהדותם. לעיתים הם פוגשים 'דג שמן', אדם שאותו הם מעוניינים במיוחד לקרב, ואילו זה מקדם את פניהם במקלחת קרה של מי ים... על המקרב לדעת שבעומקו של הדג אכן טמון ניצוץ של קדושה, והוא מבקש את תיקונו גם אם יש לו הרבה מה לומר. הנוסח שהבאנו בתחילה גם מלמד אותנו, כי יש בכך שיעור חשוב למקרב: כדי להיות שייך באמת אל הארץ ואל הקדושה עליו להיות ספוג בשפלות וביטול, ורק כך יזכה להוציא את האדם שמולו מתודעת "מקל חובלים" של חו"ל אל תודעת "מקל נעם" הארץ-ישראלית.

"שבעה ארצות ברא הקב"ה ומכלם לא בחר אלא ארץ ישראל... שבעה ימים ברא הקב"ה ומכלם לא בחר אלא ים כנרת". הים השביעי, בארץ השביעית לכבוד היום השביעי, דורשים שפלות מיוחדת – שהיא פנימיותה של ספירת המלכות, הספירה השביעית.

בנוסח זה של הסיפור מודגשת החוצפה הארץ-ישראלית, הידועה (לשבח או לגנאי...) בעולם הרחב וגם כאן בארץ. אך האם הדבר מתיישב היטב עם השתייכותה של הארץ עצמה למידת השפלות? הלא מעניינה של השפלות הוא להנעים לזולת, לרומם אותו ולראות את מעלותיו! גם בגמרא נאמר, כי תלמידי החכמים שבבבל נקראים "מקל חובלים" ואילו בארץ ישראל הם "מקל נעם".

אכן, מעניין לראות כי בנוסח אחר, מובא הסבר הפוך לחלוטין. לפי נוסח זה, ההסבר שנתן רבי מנחם מענדל לדג הנועז הוא היותו גלגול נשמה של אחד מצדיקי חו"ל דווקא,

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

למה התורה "מסתירה" את טבילת הנדה?

בפרשתנו כשהתורה מפרטת על דיני טומאת והיטהרות הזב, בעל קרי, נדה וזבה היא לא אומרת במפורש שעל הנדה או הזבה לטבול. וזאת בניגוד לשאר המקרים בהם התורה לא "חוסכת" במילים וחוזרת שוב ושוב על הביטוי "ורחץ בשרו במים" או "וכבס בגדיו". ביחוד הדבר בולט בנוגע לנדה עליה אומרת התורה ש"שבעה ימים תהא בנידתה" ולא מפרטת דבר על היטהרותה. אכן בגמרא (שבת סד ע"ב) מובאת דרשתו של רבי עקיבא על הפסוק "והדה בנדתה" – "בנדתה תהא עד שתבוא במים". מדוע, אם כן, "שותקת" התורה שבכתב בענין זה?

מענה:

על דרך הפשט, כתיב בנדה "ואחר תטהר". ראה תרגום יהונתן, רבינו בחיי והכתב והקבלה (וכותב ש"נשתבשו בזה קלי הדעת", היינו בחינת "דעתה קלה" לגריעותא, אך ראה לקמן) שבארו שמלשון

הכתוב מוכח שצריכה מעשה טבילה בארבעים סאה. וכן נלמד מדרשת חז"ל במסכת ע"ז (עה ע"ב) על הפסוק "אך במי נדה" (במדבר לא, כג) – "מה תלמוד לומר במי נדה? מים שנדה טובלת בהן. הוי אומר ארבעים סאה".

העיקר הוא שהתורה מצניעה את טבילת הנדה, ללמד שדרכה בצניעות, ללא ידיעת אדם חוץ מהאשה העומדת עליה. בכלל התורה מכנה טבילה בלשון רחיצה – **טבל** אותיות **בטל** כנודע, ורחץ לשון בטחון בלשון תרגום כנודע, ע"ד "ביה אנא רחיץ". וידוע הקשר בין בטול לבטחון בחסידות (כמבואר בביאורי הזהר לאדה"א בענין יעקב ומשה [פרשת וארא]).

כשהאדם טובל עליו לבטוח בה' שאכן הוא עולה מטומאה לטהרה, בלי ספקות ונקיפות לב בזה כלל. כך גם כשהאשה חוזרת מטבילת מצוה היא צריכה להרגיש (ולומר) בבטחון גמור "טהורה אני", והבטול צ"ל שמור בלב פנימה (סוד "כל כבודה בת מלך פנימה",

"כבוד נאצל" [לאשה אצילה] היינו חכמה, "חכמת נשים", בטול). ועוד (ראה רבינו בחיי הנ"ל) "היא שפכה דמו של אדם לפיכך ישפך דמה". כשאשה רואה דם נדה, דמה נשפך וכאילו שהיא מתה, נמצא שטבילתה היא בחינת תחית המתים, סוד "וצדיק באמונתו יחיה" כמבואר בתניא פרק לג.

וראה בדעת זקנים מבעלי התוספות, שמה שהתורה הקילה לנדה שאינה זקוקה לטבילה במים חיים כמו הזב (התורה הקילה אצלה בזכות ש"דעתה קלה", שזו מעלתה, כמבואר במ"א, וד"ל) ומספיק לה 40 סאה (סוד מ' ימים של יצירת הולד), כמבואר בתרגום יהונתן הנ"ל, היינו נרמז ב"מי השילוח ההולכים לאט", **לאט** = **מ**. אצל רות נאמר "ותבוא בלא"ט", ברז, בצניעות (ראה שם בתרגום יהונתן). "מי השילוח ההולכים לאט" רומזים לקדושת הזיווג כידוע, שצריך להיות בתכלית הצניעות, והכל מתחיל מטבילת האשה להטהר לבעלה, ודוק.

מָרָא זָאן אַז זײַן אַלֶּס

אַרְךָ וּמִיָּגַע, בַּיָּמִים וּבִיבְשָׁה, רְצוּף סִכָּנוֹת
בְּדַמּוֹת שׁוֹדְדֵי דְרָכִים וְחַיּוֹת טָרֶף.
גַּם לְאַחַר הַהֲגָעָה בְּשָׁלוֹם לֹא תָם
הַסַּפּוֹר. הַתְּיַשְׁבוּת וְהַתְּבַסָּסוֹת בְּאַרְץ
הַיְתָה קָשָׁה שֶׁכֵּן תִּנְאֵי הַמַּחֲיָה לֹא הָיוּ
מִזְהִירִים. בְּאוֹתָם יָמִים הַיְתָה אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל שׁוֹמֶמֶת וְחֹרְבָה. מִסַּפֵּר הַיְהוּדִים
שֶׁדָּרוּ בָּהּ מָנָה סֹף הַכֹּל כְּשֵׁשֶׁת אֲלָפִים
אִישׁ (לְשֵׁם הַשְּׁוֹאָה: כִּיּוֹם חַיִּים בְּאַרְץ
כְּשִׁבְעָה מִיְלִיּוֹן יְהוּדִים...), מְקוֹרוֹת
הַפְּרִנְסָה הָיוּ דָלִים וְאוֹתָם מַעֲטִים
שֶׁחָיו בָּהּ שָׂרוּ בַתְּנַאֲי דַחֵק וְעֵנִי גְדוֹלִים.
יְהוּדִים הַתְּגוֹרְרוּ בְּאוֹתָם יָמִים בְּמִרְכָּז
בְּאַרְבַּע עָרִים בְּלִבָּד: יְרוּשָׁלַיִם, חֶבְרוֹן,
צַפַּת וּטְבֶרְיָה.

לְכוּ כְּשִׁשׁוּמְעִים עַל הַחֲלָטוֹת שֶׁל
הַצַּדִּיק לַעֲלוֹת לְאַרְץ בְּאוֹתָם הַיָּמִים
אִי אֶפְשֶׁר שֶׁלֹּא לְהַתְּפַעֵל, שֶׁכֵּן מַעֲשֵׂה
כְּזָה כְּרוּךְ בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ רַבָּה. אָבֵל
רַבִּי מְנַחֵם מְעַנְדֵּל לֹא עָלָה אֵלָיָה לְבַדּוֹ.
יַחַד עִמּוֹ עָלוּ עוֹד 300 אִישׁ, וְעַבְדָּה זוֹ
מַצְבִּיעָה עַל כֶּן שֶׁמְדַבֵּר הָיָה בְּמִבְצָע
כְּבִיר בְּמִשְׁגִּים שֶׁל אוֹתָם הַיָּמִים. לְתַנְאֵי

שָׁלוֹם יְלָדִים!
הַשְּׁבֵת אָנוּ זֹכִים לְשָׁנֵי אוֹרְחִים
חֲשׁוּבִים! הַרְאִשׁוֹן הוּא רֹאשׁ חֹדֶשׁ
אֵיךְ, הַחֹדֶשׁ שֶׁמִּתְחַלְּתוֹ וְעַד סוֹפוֹ אָנוּ
מְקִיָּמִים בּוֹ אֶת מִצְוַת סְפִירַת הָעֵמֶר.
וְהַשָּׁנִי הוּא הַצַּדִּיק שֶׁרֹאשׁ חֹדֶשׁ אֵיךְ
הוּא יוֹם הַלּוֹלָתוֹ — רַבִּי מְנַחֵם מְעַנְדֵּל
מִוִּיטְבֶּסֶק, שֶׁלְכַבּוֹדוֹ נִקְדִּישׁ הַפַּעַם אֶת
סַפּוּרֵי הַמְדוּרָה.

צִפְיָה מֵאִתְּיָת

רַבִּי מְנַחֵם מְעַנְדֵּל הָיָה גְדוֹל תְּלַמִּידֵי
הַמַּגִּיד מִמְּעוֹזְרִיטְשׁ וְאֵף הַכֶּתֶר לְמַמְשִׁיכוֹ
אַחַר הַסְּתַלְקוֹתָיו, אֵךְ תְּפָקִיד זֶה לֹא
נִמְשָׁךְ זְמַן רַב. כִּמָּה שָׁנִים לְאַחַר
הַסְּתַלְקוֹת הַמַּגִּיד שָׁם רַבִּי מְנַחֵם מְעַנְדֵּל
פָּעַמְיוֹ וְעָלָה לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל. רַק שָׁנָבִי,
עָלְיָה לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתָם הַיָּמִים
לֹא דוּמָה לְיָמֵינוּ כָּלֵל. הַיּוֹם עוֹלָם עַל
מְטוֹס וְתוֹךְ פְּחוֹת מִיָּמָה נִתֵּן לְהַגִּיעַ
אֵלָיָה מִכָּל מְקוֹם בְּעוֹלָם. אָבֵל בְּאוֹתָם
יָמִים עָלְיָה לְאַרְץ הַיְתָה כְּרוּכָה בְּמַסַּע
לַע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

והמקום הראשון בו בחר להתישב לא היה ירושלים, או עיר קדושה-מפְרֶת אחרת, אלא העיר פְּקִיעִין שֶׁבְּגִלְלִיל. בפְּקִיעִין מְמַקְמֶת הַמְעָרָה הַמְפֹרְסָמֶת בָּהֶּהֱתַחְבָּא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאִי, וְעַבְדָּהּ זֶה שׁוֹב 'מְרִיחָה' לָנוּ מִשְׁהוּ מְשִׁיחֵי-סוּדִי. וְאָכֵן כּוֹנְנָתוֹ הַמְשִׁיחִית שֶׁל רַבִּי מְנַחֵם מְעַנְדֵּל הִיטָה מְבַהֶקֶת: "אִם אֲזַכֶּה לֵהיֹת בְּפִקִיעִין שָׁנָה שְׁלֹמָה אָבִיא אֶת הַמְשִׁיחִי", אָמַר הַצַּדִּיק. אֲלָא שְׁנִסְיוֹן הַתִּישְׁבוֹת זֶה לֹא אָרָךְ זְמַן רַב. עִם בּוֹאוֹ לְמִקְוֵם תְּקַפָּה אֶת הַיִּשׁוּב מִפֶּת זְאֵבִים, וְהַעֲרָבִים תּוֹשְׁבֵי הַמִּקְוֵם תָּלוּ אֶת הוֹפְעֵתָם בְּאוֹתוֹ 'אִישׁ זָקֵן' שֶׁעָבַר לְגוֹר בְּיַגְיָהֶם וְהֵם גָּרְשׁוּ אוֹתוֹ מִהַמִּקְוֵם. עִם עֲזָבוֹ אֶת פְּקִיעִין חֲדָלוּ הַזְּאֵבִים לְפַקֵּד אֶת הַמִּקְוֵם, וְהַדְּבָר הָיָה לְפֶלֶא...

מִפְּקִיעִין עָבַר רַבִּי מְנַחֵם מְעַנְדֵּל לְצַפֵּת, אַף גַּם בָּהּ לֹא הָאָרֶץ יָמִים. בְּצַפֵּת נִתְקַלָּה הַחֲבוּרָה בְּהַתְנַגְּדוֹת עֲזָה דוֹקָא מִצַּד הַיְהוּדִים שֶׁהַתְּגוּרָרוּ בָּהּ, עַד כְּדֵי שֶׁרַבִּי מְנַחֵם מְעַנְדֵּל הַתְּבַטָּא כִּי "בְּצַפֵּת כָּלֵם רְשָׁעִים". כְּמוֹכֵן, לְסַבֵּת הַהַתְנַגְּדוֹת וְלַעֲזוּבֵת הָעִיר שֶׁבְּעִקְבוֹתֶיהָ יִשְׁנוּ גַם טַעַם פְּנִימִי. "בְּצַפֵּת יֵשׁ אֲוִיר צַח, יוֹתֵר מִדֵּי צַח. הַכְרִזְתָּהּ שֶׁל בֵּת קוֹל נִשְׁמַעֵת בָּהּ בְּאֶפֶס קְבוּעָה", גָּלָה הַצַּדִּיק וְשֵׁם פְּעָמָיו יַחַד עִם עַדֵּת הַחֲסִידִים אֶל הָעִיר טְבֻרְיָה.

מֵהֵיכֵן הַתְּפָרֶנְסוֹ רַבִּי מְנַחֵם מְעַנְדֵּל וְחֲסִידָיו? מִשְׁלוּחֵי דָאָר בֵּין אֲרָצוֹת לֹא הָיוּ קִימִים בְּיָמֵם הַהֵם, וְלָכֵן אַחַת

מִחִיָּה וְהַתְּבַטָּאוֹת שֶׁל קְבוּצָה כְּזוֹ גְדוֹלָה צָרִיךְ לְדַאֵג שְׁבַעֲתַיִם – הֵיכֵן יְגוּרוּ? מִמָּה יִתְפָּרֶנְסוּ? תָּאָרוּ לָכֵם שְׁבִיּוֹם בְּהִיר אֶחָד מְגִיעִים כִּיּוֹם לְאָרֶץ וּמְצִיפִים אוֹתָהּ שְׁלוֹשׁ מְאוֹת וְחַמְשִׁים אֶלֶף יְהוּדִים! כֵּן, זֶה הָיָה מִסְפָּרָם הַיְחָסִי שֶׁל אוֹתָם עוֹלָמִים לְעַמֵּת תּוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ.

צָמַד הַמְלִים 'מְסִירוֹת הַנֶּפֶשׁ', זֶה שֶׁהִנִּיעָה אֶת רַבִּי מְנַחֵם מְעַנְדֵּל וְחֲבוּרַת הַחֲסִידִים בְּמַסְעָם, מְרִיחַ לָנוּ אֲוִירָה מְשִׁיחִית. וְאָכֵן, עַלִּיתָם שֶׁל הַחֲסִידִים הִיטָה בְּכֻנָּה מְצַהֶרֶת לְזָרוּ אֶת בִּיאַת הַמְשִׁיחִי וְלִהְיֵשׁ אֶת גְּאֻלְתָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. לְעֵלְיָה לְאָרֶץ קְדָמוֹ הַכְּנוֹת, בְּיַגְיָהוּ בְּקוֹר אֶצֶל גְּדוֹלֵי הַדּוֹר הַמְּבַגְרִים, תְּלַמִּידֵי הַבַּעַל שֵׁם טוֹב. אֶחָד מֵהֶם, רַבִּי פִּינְחָס מְקוֹרִיץ, כֶּשֶׁשָּׁמַע עַל הַבְּקוֹר הַמְּתַקְרָב הוֹרָה מִדְּלִבְנֵי בֵיתוֹ לְנִקּוֹת אֶת הַבַּיִת הַיָּטֵב. "הַכֵּינוּ אֶת הַבַּיִת לְכַבּוֹדוֹ שֶׁל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל", הַתְּבַטָּא וְאָף תְּפַס בְּיָדוֹ מְטָאֵטָא כְּדֵי לֵהיֹת שְׁתָּף בְּעַצְמוֹ עִם בְּנֵי בֵיתוֹ בְּהַכְּנוֹת. בְּהַמְשָׁה, כְּאֲשֶׁר אֶת הָאֲנִיָּה שֶׁהוֹבִילָה אוֹתָם בְּלֵב יָם תְּקַפָּה סְעָרָה וְסַכְּנַת חַיִּים מְמִשִּׁית נִשְׁקָפָה לְיוֹשְׁבֵיהָ, זַעַק רַבִּי מְנַחֵם מְעַנְדֵּל בְּתַפְלָתוֹ 'לֵה' וּבְקֶשׁ שֶׁיִּצְלִל אוֹתָם בְּזִכּוֹת זֶה שֶׁ"הַתְּהַפְּכָה עָלַי בְּטֻנִי כֶּשֶׁשָּׁמַעְתִּי שֶׁצַּדִּיק גְּדוֹל כְּמוֹ רַבִּי פִּינְחָס מְכַנֶּה אוֹתִי בְּשֵׁם 'מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל'".

יְתָא בְּאֶרְץ

רַבִּי מְנַחֵם מְעַנְדֵּל הִגִּיעַ לְאָרֶץ

אתם אוכלים? שלש. כמה זמן נמשכת כל ארוחה? רבע שעה. אם כן, עלינו להתאפק בכל פעם בסך הכל רק למשך רבע השעה המיועדת לאכילה. נתגבר, ואת שאר הזמן נקדיש לעסוקים הקבועים שלנו, לתורה ולתפלה...".

התשובה, שמשקפת את עבודת ה' של הצדיק, השולט באפן מלא בגופו ובתאוותיו, כמובן שלא ספקה את השואלים. "אצלנו", טענו, "הרעב מרגש גם לאחר רבע השעה...". רבי מנחם מענדל נשא את עיניו לכוון ההר והצביע: "הנה, שירת רוכבים יורדת. השליח בדיוק מגיע". לאשרם של תושבי טבריה לא היה גבול, אבל רבי מנחם מענדל דוקא היה מאכזב. "חבל, עוד יום אחד... אם הייתם מתגברים ומחזיקים מעמד עוד יום אחד – לא היינו נזקקים יותר לכספים הבאים מחוץ לארץ. הישוב היהודי בארץ היה זוכה להתגבר, להתקיים ולהחזיק מעמד בכחות עצמו...".

זהו ספור של גבורה. גבורה של צדיק באפוק ושליטה על תאוות, וגבורה של אפוק בצפייה לגאולה ולביאת המשיח!

שנופה לגבורה משיחית!

שבת שלום ומברך!

5?

לשנה היה יוצא שליח לרוסיה הלבנה, בה שכן אדמו"ר הזקן, רבי שניאור זלמן מליאדי, ואוסף ממנו את פמות הכסף שנוצרה עבורם במשך השנה. כספים אלו נאספו על ידי רבי שניאור זלמן מהחסידים ברחבי מדינות האזור ושמם מעיד על מטרותם: 'מעות ארץ ישראל'. נהל זה נמשך עוד שנים רבות אחר כך וזכה לכינוי 'צדקת רבי מאיר בעל הנס' (שקבור גם הוא בעיר טבריה). מסעו של השליח היה אורך חודשים ארבים והצפייה לבואו בחזרה הייתה בהתאם.

גבורה נלחית

היות והשבוט השלמנו בספירת העמר את מדת הגבורה נספר ספור ששייך למדה זו. באחת השנים התעכבה חזרתו של השליח. המועד המיועד חלף, הכסף משנה שעברה כבר כמעט שאזל לגמרי והאספקה החדשה טרם הגיעה. הרעב החל להציק וספנת גויעה ברעב הייתה ממשיית יותר מתמיד. בצר להם פנו, כמובן, אל ראש החבורה, רבי מנחם מענדל. הרי מלבד היותו צדיק גדול, הוא גם זה שהביא אותם לכאן... רבי מנחם מענדל ענה להם תשובה מפתיעה, שברגע הראשון עלולה להשמע כהלצה: "אתם מדאגים מהרעב. ובכו, כמה ארוחות ביום

ראית פרצוף של צדיק?

החסידות הדגישה במיוחד את מצוות התורה להדבק בחכמים ובתלמידיהם, לכבד אותם ולהתיירא מהם וכמובן ללמוד מדרכיהם. במסגרת זו, הרבו החסידים לספר סיפורי צדיקים – כדי להגביר את הפלאות הצדיקים בכלל וכדי ללמוד מדרכיהם בפרט. על הדבקות בדמותו של צדיק, מתוך הכרות עם מכלול אישיותו דרך הסיפורים המסופרים עליו ואף שיחות החולין שלו, נאמר "גדול שימושה של תורה יותר מלימודה", כאשר בכל סיפור וסיפור גלום לקח גדול בעבודת ה'.

אחד מיסודות החסידות הוא שעל האדם למצוא לו רבי המתאים לשרש נשמתו, שידריך אותו בעבודת ה' ויעלה אותו במסילה העולה בית א-ל, ואשרי חלקו של המוצא את הרבי שהריהו "ראש בני ישראל" של כל הדור. לצד ההתקשרות לרבי האחד והמיוחד, יש לזכור ש"ה' אוהב צדיקים" ועלינו ללכת בדרכיו – להכיר בגדולת הצדיקים השונים, ללמוד מהם ולקבל השראה והתלהבות בעבודת ה' מדמותם. מבט מאוזן ומגוון על מכלול הדמויות בעם ישראל לא רק שאינו גורע מהתקשרות אמת לצדיק, אלא מוסיף עליה ומרחיב את אופקי עבודת ה'.

אחד מיסודות ההתבוננות שמלמד הרב גינזבורג הוא היכולת לבנות 'פרצוף' השם כל אחד מפרטי-המכלול במקומו הנכון ונותן תמונת-עולם שלמה ומאוזנת. כך בכלל, כאשר מתוך הזדהותו כחסיד חב"ד הוא מביט בעין טובה על כל גדולי ישראל ובונה 'גלריה' בה כל אחד מהצדיקים תופס את המקום הנכון עבורו להשפעה בנפש. וכך בפרט, כאשר הוא משרטט התבוננות על צדיק דרך מגוון סיפורים אודותיו ומסדר אותם ב'פרצוף' לפי סדר הספירות, באופן המקל על ההפנמה המדויקת בכוחות נפשו של הלומד. דוגמה יפהפיה לכך בשיעור המרכזי בגליון שלפנינו, המראה את פניו המאירות של בעל ה"דברי חיים", רבי חיים מצאנז זיע"א.

בס"ד

היכולת הויטבסקר
רבי מנחם מענדל מויטבסק
עם הרב יצחק גינזבורג שליט"א
יום ראשון - ב' אייר 19:30 בית הכנסת העתיק טיילת
טבריה
שידור חי pnimi.org.il
עזרת נשים

Facebook icon, YouTube icon, and a group of people at the bottom.